

PERIÒDIC DE L'ATENEU BARCELONÈS

D'aquestes flames van venir aquells focs.

Número extraordinari dedicat a **La crema dels convents en 1835 i 1909**

VIES URINARIES

Impureses de la sang-Debililitat nerviosa
Prou sofrir inutilment de les dites malalties gràcies al meravellós descobriment dels

Medicaments del Dr. SOIVRE

Vies urinaries: *Blenorria* (Purgacions) amb totes les seves manifestacions, *uratrítis*, *prostatítis*, *orquítis*, *clapítis*, *gota militar*, etc. de l'home, *vulvítis*, *vaginitis*, *metrítis*, *uretrítis*, *cistítis*, *anexitis*, *ruixos*, etc.; de la dona, per cròniques i rebels que siguin es gaureixen aviat i radicalment amb els **Caixes del Doctor Solvré**, als malalts es gaureixen ells sols, sense injeccions, lavatges, ni aplicació de sondes ni bugies, etc., tan perillós sempre i que necessiten sempre la presència del metge, i ningú no s'assabenta de la seva malaltia. Venda: 6'60 ptes. caixa.

Impureses de la sang: *Sífilis* (avariosis), *eczemes*, *herpes*, *úlceres*, *varicoses* (llagues de les cames) *erupcions*, *escrofuloses*, *erifemes*, *acne*, *urticària*, etc., malalties que tenen per causes humors, vicis o infeccions de la sang, per cròniques i rebels que siguin es gaureixen aviat i radicalment amb les **Pildores depuratives del Dr. Solvré**, que són la medicació depurativa ideal perfecta, perquè actuen regenerant la sang, la renoven augmentant-se totes les energies de l'organisme i fomenten la salut, resolent amb poc temps totes les úlceres, llagues grans, floronsos, supuració de les mucoses, calçada del cabell, inflamacions en general, etc., restant la pell neta i regenerada, el cabell brillant i abundant, no deixant o l'organisme rastre del passat. Venda: 6'60 ptes. flascó.

Debililitat nerviosa: *Impotència* (manca de vigor sexual), *polucions nocturnes*, *espermatòrrhea*, (pèrdues seminals), *cansament mental*, *pèrdua de la memòria*, *mal de cap*, *debililitat muscular*, *fatiga corporal*, *tremolors*, *palpitacions*, *trastorns nerviosos*, *de la dona* i totes les manifestacions de la *Neurastènia*, o esgotament nerviós, per crònics i rebels que siguin, es gaureixen aviat i radicalment amb les **Gragees potencials del Dr. Solvré**. Més que un medicament són un aliment essencial del cervell, medul·la i tot el sistema nerviós. Recomanades especialment als esgotats, a la joventut, per tota mena d'excessos (vells a cap edat), per a recobrar íntegrament totes les seves funcions i servir fins a l'extrem vellesa, sense forçar l'organisme, el vigor sexual de l'edat. Venda: pessetes 6'60 el flascó.

Venda en les principals farmàcies d'Espanya Portugal i les Amèriques

NOTA.— Tots els pacients de vies urinàries, impureses de la sang o debilitat nerviosa, adreçant-se i remetent 0'50 ptes, en segells per al franquèix a **Officines Laboratori Solvare, carrer del Ter, 16, telèfon 60791** S. M. Barcelona, rebbran gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament, tractament i guariment de dites malalties.

FERROTIL
Especific de l'
ASTENIA GENITAL (IMPOTENCIA)
(MANCA DE VIGOR SEXUAL)

De la ejaculació prematura (pèrdues seminals); de la feblesa y molt eficaç per a combatre la NEURASTENIA, en totes les seves manifestacions.

Es el més poixant estimulant de l'activitat neuro-espino-médulo-genital. Sinèrgic i homo-estimulasa de les glàndules intersticials. Producte pitjor riglandular, completament inofensiu. Mai perjudica, ni lesiona cap orgue, ni el funcionament dels mateixos.

No conté, ni estricnina, ni fosfurs, ni cantàrides, ni cap altre medicament excitant.

PRODUCTE MAGNE E INSUSTITUIBLE PER A RECOBRAR LA PERDUDA FELICITAT CONJUGAL. PROSPECTES GRATIS

Laboratori Farmacològic del Dr. W. Durem
Alt de Sant Pere, 50 - B A R C E L O N A - Telèfon 18631

Preu: 21'75 ptes.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:

Arrepentides, 8 - Telèf. 21361

BARCELONA

Fora de Barcelona:

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Espanya: trimestre 3 ptes. Extranjer, 5

PARAULES SERENES SOBRE LA CREMA DE CONVENTS

Si apliquéssim a la commemoració de fets històrics el mateix ritual que hom observa en els esdeveniments familiars, diríem que el 26 de juliol d'enguany s'acompleixen les noces d'argent de la crema de convents del 1909 i que l'any vinent hom celebrarà, cadascú a la seva manera, les noces de brillant de la crema del 1835.

Com es veu, les cremes de convents a Barcelona s'efectuen sota el signe de Sant Jaume, el qual, en l'aspecte del foc, envaeix les atribucions reconegudes secularment a Sant Llorenç. Si al cel hi ha Tribunal de Garanties, la repetició, que no desitgem, de fets idèntics en un temps igual, podria donar lloc a conflictes ultra-siderals d'extremada gravetat. En tot cas, ací a la terra, les Companyies d'Assegurances augmentarien les primes o ampliarien les restriccions i reserves per a sinistres ocorreguts a edificis religiosos al volt de la diada de Sant Jaume.

Parlant amb tota sinceritat, no ens fa cap goig que el nostre calendari de costums tradicionals s'enriqueixi amb la crema de convents per Sant Jaume, com els Tres Toms per Sant Antoni i els panallets i castanyes per Tots Sants.

Ni el dia de Sant Jaume ni cap altre dia. Els incendis, com els saqueigs, són deixalles de barbàries heretades precisament dels qui en nom de Déu abrاندaven les pires dels autes de fe, organitzaven aquelles hordes de criminals, els Croats, que arrasaven tot el que trobaven al seu pas i, en les guerres de religió, destruïen els tresors y monuments de les civilitzacions grega, romana i aràbiga.

Adhuc en l'ordre pràctic, la crema sistemàtica de convents i edificis religiosos no resol cap problema essencial ni afavoreix les posicions revolucionàries, amb l'aggravant de que aquestes expansions ocasionen sempre la pèrdua irreparable de joiells artístics i històrics que no pel fet d'ésser detentats per l'Església i les ordres monàstiques, deixen de pertànyer al patrimoni del poble. Els tresors d'interès nacional poden i deuen ésser expropiats o confiscats, arribant àdhuc a l'espoliació. El que no pot fer-se és destruir estúpida i sense sentit les coses amb l'excusa de satisfer uns sentiments d'odi o de venjança. La Rússia soviètica ha resolt amb mà mestra aquesta qüestió, conciliant l'obra revolucionària amb les exigències de l'art i de la cultura.

De totes maneres, el gest irat dels qui cremaren els convents els anys 1835 i 1909 té una plena justificació.

Crema totalment justificada la del 1835; no tant, la del 1909.

En 1835, els convents, nombrosos i de grandària immensa, ofegaven la vida de la ciutat de Barcelona, reclosa en el petri cinyell de les muralles. La intervenció i intromissió monacal en la vida pública i privada dels barcelonins, era absoluta i irresistible. Barcelona tenia un enfit de frares i un dia o altre havia de venir l'esclat.

El poble no podia agrair res als frares, car el tenien sotmès a llur omnímoda voluntat, amb refinaments capriciosos de despotisme, i no el deixaven respirar.

Els religiosos, en general, per qüestió de principis o per tàctica, s'han decantat sempre del costat de la tirania i de l'opressió. Tots els atacs comesos contra la llibertat i els drets dels ciutadans han estat sempre atiatats i ajudats pels frares, amb el ben entès de que els tirans i els dèspotes queien un dia o l'altre, i les comunitats religioses restaven sempre per a servir els absolutismes futurs, quan no eren els frares els qui es servien de l'absolutisme. Per això, li sobrava raó al poble per a odiar, amb odi de mort, a les ordres monàstiques, i a l'hora de fer la pau hem de reconèixer que les coses haurien pogut anar més enllà.

Destroces? Profanacions? Actes de sevicia i de vandalisme? Sí. Ningú ens conhortarà dels estralls ocasionats en monestirs i santuaris que eren la flor de la nostra riquesa artística. Deixant de banda les masses inconscients i les colles tèrboles d'aprofitats que apareixen quasi sempre en les hores angunioses de les grans commocions populars, ¿què havien fet, i fan encara, els religiosos per a fer conèixer i estimar del poble els tresors artístics que guarden en llurs residències impenetrables i barrades amb pany i clau?

Altrament, no els remordeix la consciència a frares, clergues i seglars d'haver malbaratat, destruït o venut al més dient, amb sang freda i afany de lucre, monumets, pintures, tapisos, llibres, escultures, orfebreria i tants altres objectes i riqueses que per llur culpa i cobejança hem perdut per a sempre?

Resumirem el nostre punt de vista, en evocar i comentar els esdeveniments històrics de 1835 i 1909, contestant les següents preguntes:

Hi havia motiu per a cremar els convents? SÍ.
Ha estat convenient i eficaç la crema dels convents? NO.

Recorrent a una frase, per bé que vulgar molt expressiva, direm que hi ha moltes maneres de matar puces.

Freres, món, dimoni i carn

~~~~~ Anecdolari monacal ~~~~~

Els frares han tingut la fama, des de temps llunyans, d'ésser golafres i de no jugar gaire net en qüestions sexuals i en interessos. Hom els acusava d'intervenir amb massa intimitat en el sagrat de les llars, ocasionant discòrdies en les famílies, a l'ensem que realitzaven també unions i lligams de mà mestre.

Hom ha arribat a tirar-los en cara les xicres de xocolata que han engolit amb el seu respectable acompanyament de secalls, melindros, bescuits, sabatilles, etc., xopina que repetien a cada visita que feien diàriament, que no eren poques, com si anessin a seguir monuments. Val a dir que la xocolata, aquesta cosa tan innocent avui dia, era considerada abans com un poderós afrodisíac, i degut a aquesta virtut que se li atribuïa pretenia hom explicar-se la predilecció de què era objecte per part dels frares.

Es innegable que els frares són amics de buscar-se, i trobar, les millors conveniències i podríem assegurar, repassant els clàssics, que mentre passaven el rosari, conjugaven els set pecats capitals.

Observeu el lloc on hi ha o ha existit un convent i tot seguit us donareu compte de l'excel·lent situació topogràfica de l'indret on està emplaçat, de la bona orientació de l'aire i de la llum i altres circumstàncies totes immillorables. Si us ofereixen un terreny on hi ha hagut un convent, compreu-lo a ulls clucs sense voler averiguar on cau, mentre el preu us acomodi, car podeu estar cert que hi trobareu bona terra, aire sanítos, vista magnífica i aigua fresca i regalada.

S'ha escrit molt sobre els costums llicenciosos dels frares i es pot dir que no hi ha cap autor, especialment els antics, en totes les literatures, que no hagi tutejat, seriosament o de broma, la concupiscència i simonia de la gent monacal. I entre aquests detractors i satiritzants, figuren eclesiàstics, devots, i àdhuc barons que han arribat a merèixer l'honor dels altars.

Nosaltres no ens ficarem en l'espessa boscuria de la crítica i de les coses atribuïdes, malgrat vinguin de fonts autoritzades. Preferim fer una amanida, virolada i saborosa, espigolant d'ací i d'allà entre els succeïts certs i indubtables.

Convindrà, potser, que reculem alguns segles. Segons conten les cròniques, en 1451 les monges de Santa Clara, de Gi-

rona, cometien tan «grans deshonestats» que hom temia «que algun moviment del poble vingués a cremar aquest convent».

Per una investigació practicada per Joan Margarit, bisbe de Girona, s'averiguà que els més greus desordres comesos per les monges de Santa Clara «venien per los frares de framenors (franciscans) qui axí com les devien corregir, les tenien com a propies mullers; fins arrancaren una fadrina del dit monestir e metrer-la en públich (o sia al prostíbul) e aquí tenirla a gony (guany) sens nenguna vergonya».

Més d'una vegada el Consell de Cent, a Barcelona, hagué de preocupar-se dels «abusos que fan en los monestirs de les monges axí tencades com no tencades de la present Ciutat, en los quals entren los homens com si no eren (fossin) monges».

Són coneguts a bastament els versos del sacerdot poeta Iglesias de la Casa, clàssic castellà, que diuen:

«Que Beatriz, sin enfermar,
diga que se está muriendo;
que llamen a fray Rosendo
que la venga a confesar;
y él con ella haya de entrar,
quedándose fuera el lego...
¡Fuego!»

En canvi, el nostre Robert Robert, mort malauradament a la flor de l'edat, deia que no era just acusar els frares d'extremada luxúria, car havia comprovat que a mesura que augmentaven els frares a Espanya, minvava la població.

Direm, però, que a darreries del segle XVIII^a anaven cada dia sis frares franciscans a dir missa a la Seu de Barcelona i hi havia el costum de què hom els obsequiés, a càrrec del Capítol, amb xocolata desfeta. Es veu que això no plavia gaire als franciscanets i no pararen fins que se'ls donà la xocolata en cru anant-se'n contents amb la preseta de xocolata i el bescuit que se'ls afegia per torna al convent o a casa (ara ve el bo) d'algun conegut o coneguda a menjar-s'ho o regalar-ho.

Per l'any 1796 els oficials de la Inquisició anaven adalerats per tot Barcelona a la recerca d'un llibre infamatori i satíric contra l'ordre de la Cartoixa, en el qual, amb l'amines molt ben fetes, es representaven al viu escenes libidino-

ses atribuïdes als austeríssims fills de la religió de Sant Bru. Finalment es va trobar el llibre, un clàssic de la pornografia, en certa casa, però el curiós del cas és que en tots els convents era conegut i s'hi havia fet la gran gresca a costelles dels cartoixans, els quals qui sap si reien per sota el nas.

En 1803, el Prior del convent de PP. Trinitaris Calçats es veié obligat a tancar les portes de l'edifici i a vigilar escrupulosament les sortides, car havia

reparat que un bon nombre de frares jo ves d'un humor un xiquet massa alegre li fugien del convent per a esbargir-se a fora amb coneixences no gaire pròpies a l'estat religiós.

Precisament pel mateix temps, les autoritats eclesiàstiques hagueren d'intervenir en una tertúlia espiritual (?) que es celebrava dos cops a la setmana en un pis del carrer dels Banys, amb assistència de religiosos i entretingudes amb el lloable objectiu de convertir dones de món per mitjà de la persuasió i d'algunes pràctiques bastant estrafolàries. Hom discutia alguns punts de les Sagrades Escriptures, es tenien visions d'angelets i passaven altres coses que no hem pogut esbrinar. Tirem-hi un vel? Tirem-l'hi.

Com que els frares menjaven quasi sempre els talls millors,

Així comença una octava composta en la seva joventut per l'il·lustre poeta, renomnat economista i parlamentari regionalista Frederic Rahola; i amb aquests versos farem una lleugera al·lusió a la gormandera, car la matèria és inesgotable i encara que omplíssim un llibre més gruixut que la *Summa* de Sant Tomàs d'Aquino, ens sobraria teca.

Ja és sabut que, en general, quasi totes les ordres religioses estan subjectes a un règim frugalíssim en el menjar amb abstinència quasi absoluta de carns, peixos delicats, vins, licors i llaminadures. Aquest es veu que és un dels camins per a anar al cel i per a conservar la salut ací a la terra. Hi ha molts naturistes i maniàtics de la nutrició a règim i ningú, llevat dels frares, no ho complica amb finalitats i derivacions ultra-terrenes.

No sabem per què; però no hi ha convent on els coloms, galls, gallines i co-

nills no es criïn a dotzenes; que les cabres, i àdhuc vaques, no hi pasturin a pler, en companyia de magnífics exemplars de bestiar de la vista baixa. Hom diu que aquest bé de Déu és per als malalts i per a acréixer els cabals del convent, com els licors i altres begudes que fabriquen certs frares i els dolços, confitures i demás llepolies que elaboren les monges. No costa res creure-ho.

Hi ha, però, el fet evident de què la severitat, la continència i l'abstenció en el menjar i en el beure resen només que en el clos del convent, fora del qual hom

pot lliurar-se als plaers de la taula *ad libitum* i *ex abundantia ventris*.

Com un cas que valdrà per tots, es conta d'un cert home d'hàbits, no sabem del cert si frare o capellà (a cadascú el que sigui seu) que en una gran festa que va donar-se l'any 1807 a Casa de la Ciutat, a honor del Príncep de la Pau, hi sopà tres vegades i que no satisfet encara, va menjar-se ell sol una polla rostida. El que no se sap és on anà a pair-ho.

Mentre durava la «juerga» oficial, a la que assistien nobles, militars, alts funcionaris, etc., etc., és a dir, representació de tots els puntals de la societat, hi hagué guàrdia a la plaça de Sant Jaume de tropa d'infanteria i de cavalleria, per tal de contenir al poble en el cas que intentés avalotar-se davant la provocació de l'esbojarrada disbauxa. No hauria estat res d'estrany, car mentre els poderosos i privilegiats s'atipaven d'una manera que podria qualificar-se de bestial, la crisi de treball era esfereïdora i el poble patia fam, tant, que feia alguns anys que funcionava la cèlebre «Olla dels pobres».

A més, estava amatent la bomba de la ciutat per si hi havia accident de foc, arribant les precaucions fins a posar de guàrdia, pel que pogués passar, dos o tres metges, altres tants cirurgians i no sabem si qualque llevadora. El més curiós del cas, en tant que descobreix la confiança (?) que inspirava la «gent de bé» de l'època, es troba en el fet de què els organitzadors de la festa establiren un servei especial de vigilants perquè ningú s'emportés *distretament* cap estri de plata, els quals vigilants foren molt felicitats, car malgrat de la nombrosa i distingida concurrència no va faltar ni una cullera ni una forquilla.

Si alguna vegada, en festes repicades o en solemnitats grosses, entraven al refectori la tendra i ben peixada aviram, hom cuitava de disfressar-ho amb noms figurats per tal que no en patís l'austeritat i frugalitat monàstiques. Així, els caputxins, per exemple, anomenaven «*grapis terris*» a's capons, polles, pollastres i gallines, mentre que els franciscans, més modestos, en deien simplement «*cargols de paller*».

Es memorable la cèlebre sopa que hom

repartia el migdia als pobres a ple carrer, a la porta del convent, i que males llengües diuen que va cessar de distribuir-se el dia que els rosegons de pa van ésser sollicitats per a l'adulteració de la xocolata. Es conta, en canvi, que es tractava d'una gasòfia indecent i que havent dit un frare que a la glòria celestial ens donarien el cent per u de les caritats que féssim ací a la terra, un pobre sopista va contestar-li: —El planyo, pare Gaig, per les calderades de sopa que li ataconaran.

Quan menys deu restar incòlume la virtut de la humilitat! Sí, sí; ja en parlarem. No us llevéssiu el capell o la catxuxa quan passava una reverenda paternitat, bo i apressant-vos a besar-li el cordó del cinyell o l'escapulari, i sabríeu el pa que s'hi donava!

Altrament, per un privilegi de concessió reial que lligava molt bé amb les complicitats, aliances i solidaritat d'interessos i de comandament entre el Tron i l'Altar, els pares generals d'algunes Comunitats, del cert les de caputxins i franciscans, que passaven per les més humils, gaudien honor de «Grande de España» i sempre que entraven a una plaça fortificada, formaven les tropes i les bateries els feien salves. No solament no renunciaven a aquesta banal i mundana glorificació, sinó que eren ben amatents a avisar el dia i l'hora de l'arribada per tal que la cerimònia resultés llúida.

Els dominicans, per exemple, no en

tenien prou en despullar-se de la tan lloada humilitat dels frares i a més, hi afegien el sarcasme. En les eleccions de pare provincial, després d'elegit el qui havia de desempenyar aquest alt càrrec, era costum de fer estar al criat que l'havia acompanyat, davant de la porta de la Sala de Capítol, assegut en una cadira amb els cabells desfets i caiguts, emmanillat de mans, grillons als peus i una cadena grossa que li passava pel coll, amb prou pena per al pacient, víctima de la broma pesada dels frares. Tenia a terra un platet en el que cada votant hi tirava una almoina i tot el que s'arreglava era per a l'infeliç que el feien objecte de riota.

Ni els mateixos frares, ells amb ells i les unes Comunitats amb les altres no es respectaven. Quan Carles III va decidir-se expulsar els jesuïtes, no foren pocs els alegrois i satisfacció dels altres religiosos, especialment els tomistes de Santa Caterina que no podien veure ni en pintura a la Companyia de Jesús. Es veritat que eren correspostos amb la mateixa estimació (?).

Els jesuïtes amenaçaven a llurs perseguidors amb tots els càstigs divins imaginables i es complaven a fer pesigolles a la credulitat de la gent senzilla escampant noves de prodigis, per tal de demostrar que comptaven amb

l'ajut de les potències celestials. Hom parlava d'aparicions miraculoses a l'església de Betlem, de campanes que tocaven soles, de concerts d'orgue, violins i àngels que s'oïen des dels convents tancats, llums misterioses, etc., etc. Adhuc va atribuir-se a un càstig de Déu un espantós huracà que va fer de les seves per Barcelona arrencant arbres, fent caure les xemeneies de les cases i no deixant ni un vidre sencer.

Els altres frares, èmuls i adversaris de la Companyia de Jesús, s'hi feien un panxó de riure i un d'ells deia, mentre afluixava el cinyell de l'hàbit: «*Abans, quan feia una ventada furiosa, la gent deia que s'havia penjat una bruixa. Ara diran: amagueu-vos, que els jesuïtes bufen!*»

Molt sovint es remarcaven secularitzacions en els convents, mogudes pels bàndols, partits i renyines entre religiosos de la mateixa ordre que es feien una guerra encesa, donant molt que parlar i murmurar, en el seu temps, a la gent.

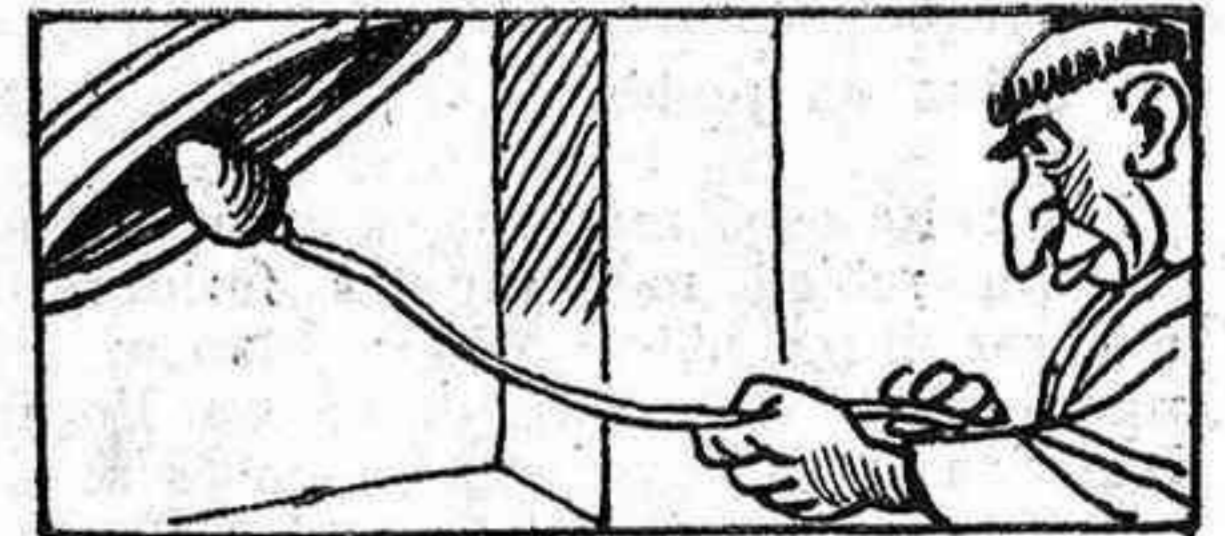
De vegades les discòrdies prenen un caràcter greu, com en els casos, escollits entre varis, que anem a explicar d'una manera breu i concisa.

L'any 1817 va fer-se públic, corrent la brama per tot Barcelona, que quatre religiosos de l'ordre de la Mercè havien volgut cremar en la seva pròpia cel·la al Superior i que no havent pogut tenir efecte aquesta criminal temptativa, volien després emmatzinar-lo en el beure. Va ocórrer, però, que en el moment d'empassar-se el Superior la beguda, li vingué basqueig i un fort vòmit del que havia begut, alliberant-se casualment de la mort.

En 1829, els pares servites, que ocupaven el convent del Bonsuccés, tingueren una baralla molt forta, fent precisa la intervenció de la força armada. El motiu era que alguns frares volien assassinar al Prior Fr. Josep Riera.

Finalment direm que en 1833 els pares agustins calçats van tocar les campanes en demanda d'auxili amb l'excusa que tenien lladres dins del convent. Les autoritats van fer un detingut escorcoll en tot l'edifici i en diverses cases de l'entorn i no es trohà ningú ni senyals de res. Tothom cregué que els frares s'havien barallat i que al punt fort de la renyina hom havia engegat les campanes en senyal d'alarma; però que esvaïda la baralla, no es cregué oportú donar carn al llop fent pública la discòrdia.

Direm, per acabar, que els frares eren mestres a cobrir les aparences; tant

és així que els caputxins, no volent-se moure de la santa pobresa, van pintar de negre les canals de llauna que havien posat noves a la teulada del convent, per tal que semblessin de llauna vella, i *tutti contenti*.

LA MUSA POPULAR I LES ORDRES RELIGIOSES

El poble, que sempre en té una per dir i que comenta faciosament els fets favorables o adversos amb una sàtira punxant o amb la gràcia descordada d'una cançó, no ha mirat gaire de bon ull a frares, monges ni capellans.

Al costat d'una profusa, delicada i ingènua producció folklòrica a base d'amors tendres, pagesets i porqueiroles sentimentals, embaumats de violes i romaní, ha crescut, amb no menys ufana, una mena de literatura i cançonística populars coents com un bitxo i més vermelles que un pebrot madur.

Cantant i mossegant, el poble s'ha venjat a les bones dels excessos, febleses i torpituds que hom atribuïa, amb més o menys exageració, a la gent de sotana, toca i caputxa.

Si bé aquestes expansions populars són més gracioses i de més ben dir que les rondalles i acudits fecals que fan la delícia de la gent d'església quan passen bugada en aquests safareigs de murmuració que en diuen sagristies, ens guardarem prou, com d'escaldar-nos, d'entendre tota la roba al terrat. Hi ha coses tan gruixudes i d'un viu tan pujat, que obliguen a la utilització prèvia de la podadora i del sedàs.

Si hom admet que els eclesiàstics, regulars o seculars, hagin pogut fer-ho tot, la Musa popular no ha deixat res per verd en comentar i satiritzar llurs vicis i trapelleries.

Heus ací alguns botons de mostra, triats entre els més presentables:

Les monges de Sant Aimant:
dotze monges, tretze infants.

Sí; monja de Sant Agustí:
dos caps en un coixí.

No us fieu de frares
ni de capellans;
que es mengen les noies
de quinze i setze anys.

La font rajava abundosa
i una monja l'estroncà;
la mongeta era clarissa,
i el bon pare, franciscà.

No us fieu dels frares,
els de la Mercè;
perquè sempre miren
quina en poden fé.

Els religiosos mercedaris eren, potser, els qui rebien més sagetes feridores i malgrat llurs hàbits d'una blancor imaculada i de la fundació de l'ordre dedicada, en son principi, com és sabut, a l'alliberament de cautius, el poble sentia envers els frares de la Mercè una antipatia gens dissimulada. Per succeïts que s'esmenten en altres llocs d'aquest número i que revelen la relaxació creixent de la comunitat mercedària, hom pot comprovar que l'instint popular no anava desencaminat del tot.

Transcrivim tota una cançó sencera

dedicada als frares de la Mercè, encara que no són pas aquests els que hi fan el paper més lleig:

—Déu vos guard, mestre Joan.
Gran botiga n'heu parada
de mànecs i ganivets
i altres eines delicades.

On teniu vostra muller,
que no la veig en tot casa?—

—Els frares de la Mercè
que me l'han emmanllevada.

Quinze dies va fé ahir
i encara no me l'han tornada,
i si l'he d'anà a cercar
bé li'n petaré una cama.

De la cama en vindrà el braç
i després la carcanada.—

Mentre està dient això,
la seva muller arribava.

Els frares tal com els veia el poble

—Déu vos guard, el meu marit!

—Ma muller, ben arribada!

—Aquí en tens una unça d'or,
que els frares me l'han donada.

—Quina feina t'han fet fer,
que tan bé te l'han pagada?

—Si m'han fet cosí i planxar
i passà'ls-hi la bugada.

—Ai muller, si ho fas així,
ves-hi un cop cada setmana,
que jo ja m'estaré al llit
amb les banyes cargolades.

Que travessin els llençols
i set dobles de flassades,
i quan vagi pel carrer,
toparé amb les cantonades.

La gent em dirà: —Joan,
quines banyes tens més llargues?

Ja diré: —Llargues tes duc,
prò també les duc daurades.

A mesura que les lluites entre liberals i retrògades, constitucionalistes i servils, anaven enverinant-se, els dicteris contra els frares prenién un caient marcadament polític i hom deixava l'anècdota grassa per a atacar a fons la influència monacal que arribava a fer ombra a les mateixes institucions de l'Estat.

El popular saineter i romancista Josep Robrenyo anava atiant el foc que era un gust i en gran part de llurs peces teatrals de circumstàncies aboca pel broc gros una pluja de penjaments contra els frares i clergues facciosos.

Val a dir que els «apostòlics» contraatacaven amb la mateixa virulència i no planyien els insults i els dicteris. Tenien, però, més mala baba que enginy, i el folklorista no pot espigolar-hi gaire cosa.

Moguts pel despit i per l'instint de venjança, la imaginació dels «servils» no podia donar més que aquests fruits d'esbarzer:

Què cosa és Constitució?

Governar els pillos,

extingir la Inquisició,

convents i capitols,

fer servir el rei de ninot;

escriure heretgies,

fer burles dels sacerdots,

formar llibertins.

Ja la pagareu, traïdors!

Ja mor la Constitució!

Ja havem d'enterrar-la

amb solemne processó,

vestits de diables;

la faràndola cantant,

amb so de guitarres;

i portar-la rossegant

fins a l'Esplanada.

Ja la pagareu, traïdors!

Seguiran la processó,

els fracmaçons negres,

fent-ne tots el ploricó,

portant atxes verdes,

amb gran tristesa cantant:

«Requiem aeternam;

Sic transit gloria», diran;

adéu, «niña bella»!

Ja la pagareu, traïdors!

De llavors ençà bé en van passar de

coses! Al cap de quaranta-cinc anys

triomfava la *Gloriosa*, la revolució del

1868, i el poble desconfiat, com si tin-

gués el presentiment d'una reculada,

cantava:

Si la reina torna a Espanya,

tornarien els convents,

frares i mossos d'Esquadra

i aquells homes tan dolents.

UN INTENT DE CREMA EL 14 DE JUNY DE 1806

Sempre que s'ha parlat de mals tractes i de turments inflingits per religiosos, hom surt amb la cantarella, bonic irònica i compassiva, que es tracta de falòrniques empescades inconscientment o a dretes pels aficionats a misteris o per maçons i a'tra gent enemiga de l'Església.

La clausura i el règim de quasi clandestinitat en què es desenvolupen les ordres religioses, són elements propicis, de fora estant, a la invenció de llegendes i al vol ilimitat de la fantasia més exaltada. Això és cert. Mes també és veritat que, pocs o molts, han succeït casos evidents, que ningú no ha pogut negar, encara que amb el temps els interessats han procurat de fer-los esborradissos, que obren camí a totes les sospites i fan bones les més arriscades conjectures per allò de que «qui fa un cove fa un cistell».

Un d'aquests succeïts va estar a punt d'anticipar en vint-i-nou anys la crema de convents del 1835.

A quarts de deu de la nit del 14 de juny de 1806 va sorprendre a la gent que encara es passejava a aquella hora per la Rambla prenent la fresca, la sortida per la porta del tragi del convent de caputxins d'un frare empaitat per altres dos religiosos, que cridava com un esperitat, dient que el volien matar i demanant que el portessin a presència del Vicari General.

De seguida es va omplir la Rambla de gom a gom, car la notícia s'esbombà per tota la ciutat i mugué una gran massa de ciutadans que al crit de: *Morin els frares!* es disposaven a assaltar el convent amb intenció de cremar-lo. L'alarma s'escampà als convents veïns i segurament les coses haurien acabat malament si el Governador Marquès de Vallesentoro, advertit del que passava, no hagués tramès a temps forces armades que dissolgueren la multitud amotinada.

Es digué a l'endemà, per conducte oficials, que es tractava d'un religiós escàpol d'un convent d'Olot i que el retenien ací en espera d'ordres superiors, puix que havia fugit ja dues vegades a Roma per a demanar la secularització o sigui l'abandonament de la vida monacal.

Ara bé; algú dirà que una flor no fa estiu i que tot plegat no va ésser potser més que una falsa alarma. Es molt estrany que per un cas insòlit, sense precedents ni caldejament previ dels esperits, es mobilitzés de pressa tanta gent

decidida a actuar amb violència contra els frares. Aquest episodi demostra d'una manera clara que en l'estament popular de Barcelona s'havia congriat un sentiment d'odi envers les ordres religioses i que aquesta animositat no era pas gratuïta ni immotivada. Admetem que el frare fugitiu era un farsant i un cridaner, el qual hauria costat poc de fer creure si el poble no hagués estat recelós i a l'aguait per altres fets esdevinguts anteriorment.

En efecte, tramuntant el curs de la vida barcelonina, ens trobem amb un cas ocorregut l'any 1780 — segurament no fou l'únic — que ens esvaeix els dubtes que poguéssim tenir.

Del convent de carmelites de Sant Josep, de la Rambla, va escapar-se un frare, de nacionalitat alemanya, al qual feia quatre anys que el tenien ficat dintre de quatre parets amb argolla al coll i grillons als braços, mantenint-lo sols amb pa i aigua. Per a castigar-lo i deprimir-lo encara més, li feien de tant en tant les honres fúnebres, com si fos difunt.

Quan els frares josepets el van recollir, prometeren al Bisbe que no el maltractarien ni ocasionarien cap dany en la seva persona. Per un descuit del lle: que el cuidava, va restar oberta una de les portetes que hi havia en aquella estreta presó. El frare va concentrar les seves escasses forces i pogué baixar a la sagristia, quan els religiosos eren al cor, eixint per la porta de l'església, espellifat i descalç. Era tot just al Pla de la Boqueria quan va caure defallit. Dues

dones l'aixecaren i el van portar a la Seu, des d'on, per ordre del Vicari General La Vega, fou traslladat al convent de Sant Francesc en la infermeria del qual va restar enllitat.

Aquest fet degué impressionar fonamentalment l'ànim dels barcelonins i tenim la convicció que va ésser el ferment del conflicte que s'iniciava entre el poble i les ordres religioses i el qual havia d'esclatar definitivament d'una manera catastròfica.

A més, plovia sobre mullat. I si us sembla que el símil de la pluja i la mullena no és gaire addient a al·lusions de caràcter fogós, direm que l'atmosfera estava carregada a seny de paciència i que el dia menys pensat havia d'esclatar el tro gros.

La gent estava ja tipa i cuita de l'urc i de l'afany de domini dels religiosos i els mals exemples que donaven els feien perdre el poc respecte que inspiraven. El pitjor insult que un hom podia llançar a un altre, era el de dir-li: «Fill de frare!»

Els obrers, per exemple, no hi veien de contents. Feia anys que durava un costum establert per l'omnímoda autoritat eclesíastica, en virtut del qual era obligat que tots els minyons que treballaven a la fàbrica, després d'haver plegat la feina havien d'anar de dos en dos cap a l'església destinada a ensenyar-los la doctrina, distraient-se pel camí cantant el «Credo», el «Tot bon cristià», etc.

Tant va anar el càntir a la font... que un dia van cremar els convents!

La sopa dels convents

Un dels més acreditats articles de propaganda prodigats pels frares.

LA CREMA DE L'ANY 1835

Combustibles

En triomfar el moviment constitucionalista de l'any 1820, hi havia a Barcelona, a més de setanta set esglésies i santuaris, set parròquies i la Catedral, la Col·legiata de Santa Anna, divuit convents de religiosos, amb set grans col·legis, disset convents de monges i dos beatoris. Total: 129 edificis i establiments religiosos, dels quals 44 eren residències monàstiques.

Segurament, molts diran que es pensaven que n'hi havia més. Cal tenir en compte que la població de Barcelona no arribava llavors als 90.000 habitants i que els convents, casernes i fortalises, ocupaven el terç de la superfície de la ciutat emmurallada. Afegim que la majoria dels convents eren uns casals enormes que disposaven, a més, d'espais immensos per a donar i vendre, més per vendre que per donar, mentre que els ciutadans que no eren fabricants ni nobles i no tenien, per tant, casa pròpia, havien de resignar-se a viure en botigues i pisets esquifits, sense ventilació, llum ni confort.

Per a donar una idea de la grandària d'aquests convents, direm que el de Sant Francesc ocupava l'espai comprès entre la façana del nou edifici de la Coman-

dància Militar, davant de l'ex-Banc de Barcelona, fins a la meitat de la plaça de Medinaceli, i els caputxins estenien llurs límits des del passatge de Bocardí a la vora de la font del Pla de la Boqueria, tenint per fons la plaça de Macià (ex-plaça Reial), que era l'hort del convent, fins al carrer del Vidre. L'àrea d'aquest convent va anar reduint-se, primerament per la construcció de cases, a profit sempre dels frares, i per l'obertura, l'any 1828, del carrer de «Fernando VII», avui Fivaller. I així els demés.

Els edificis, rai! Eren, indubtablement, un seriós obstacle per a l'expansió i urbanització de la ciutat i oferien, amb llurs grans moles i altes murades, un aspecte desolat i tètric. Pitjor era el dinamisme i l'esperit abassegador de la gent que els habitava. Des de molt abans de sortir el sol fins més enllà de l'hora fosca, els frares, junt amb els clergues de les esglésies i parròquies, que en això s'entenen perfectament i anaven a la una encara que en altres qüestions es roseguessin mútuament el fetge, es feien amos del carrer, amb la col·laboració de les innumbrables congregacions i confraries de seglars. Eren tantes les processons que es feien, a part dels enterraments i com-

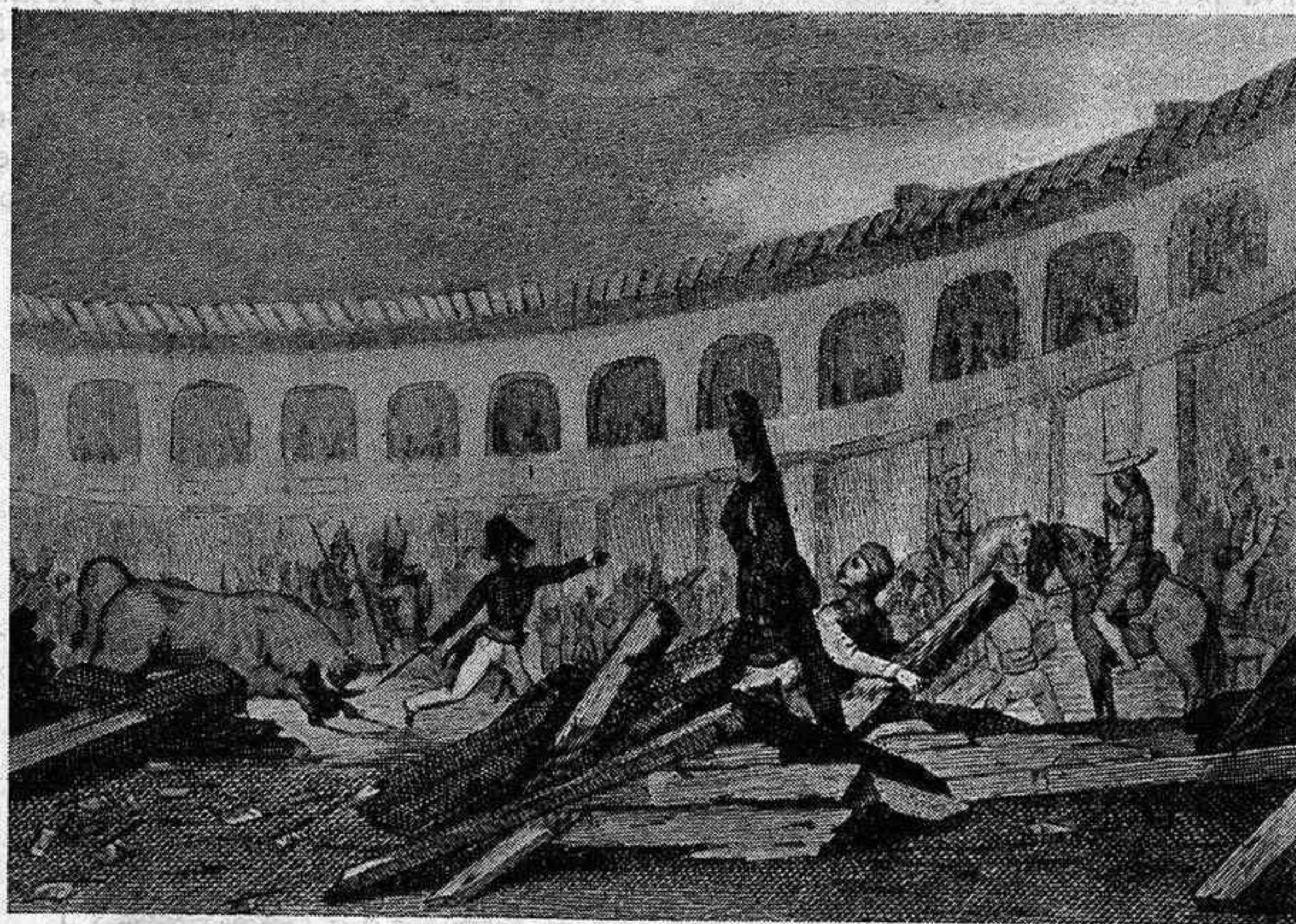
bregars que acostumaven a tenir caràcter processional, que més aviat semblava que hom jugués a un campionat sense fi per tal de veure qui faria la processó més llarga, més lluida i més empipadora. Afegiu-hi el repicar etern d'unes tres-cents campanes de tots els sons i mides i comprendreu que el bon barceloní tenia ja els pulmons plens de tanta frurada i que estava disposat a tot.

Venia després la intromissió en tots els actes de la vida dels ciutadans. En certes ocasions, hom arribà a prohibir la venda de carn durant la quaresma, amb excepció dels malalts que en podien menjar, en determinada quantitat amb ordre de metge. Sense la possessió del butlletí acreditatiu d'haver confessat i combregat, no s'obtenia res i es perillava molt. Hi hagué un temps, concretament l'any 1825, que per a concedir l'ús de llicència d'armes de caça, l'intendent de Policia exigia un certificat de bona conducta lliurat pel Rector de la parròquia respectiva.

Per aquests i altres motius, fou ben rebuda la disposició decretada l'any 1821 suprimint la majoria de convents i ordenant el seu enderroc immediat. Es natural que anaven a desaparèixer a sang freda, valuosos i notables monuments arquitectònics, el qual era de plànyer i no pot lloar-se de cap manera; però els únics culpables eren els qui havien fet tots els possibles per a esgotar la paciència del poble.

Vingué la reacció absolutista. Les muntanyes es poblaren de partides de reialistes comandades, moltes d'elles, per frares i clergues. Eren aquestes, precisament, les més salvatges i sanguinàries. D'un d'aquests cabdills de teula i caputxa, el tristament cèlebre fra Antoni Marañón (a) *El Trapense*, es conta que abans d'entrar en combat es posava de genollons en oració i exhortava els de la seva colla a la lluita contra els liberals, fent-los creure que les bales no el tocarien mai. Hom diu que es feia forats al vestit i explicava que eren de bales que, per voler de Deu, no li havien fet res i sempre en tenia previnudes algunes a les mànegues per a fer més versemblant la broma.

Totes les ordres religioses rivalitzaven a veure quina actuava amb més acarnissament i ferotgia. L'anomenat «Exèrcit de la Fe» i la sinistra societat «El Angel Exterminador», eren dirigits i intervinguts per frares. Un franciscà, historiador de l'ordre a què pertanyia, escriví que els franciscans, en el període constitucional, s'esforçaren en desacreditar la Constitució i que quan va sortir el decret suprimint el Sant Tribunal de la Inquisició, ja no van poder aguantar més i parlaren públicament de tal manera, que donaren a entendre el poc cas

El dia de Sant Jaume de l'any trenta-cinc,—
hi va haver gran gresca dintre del torí.
Van sortir sis toros; tots van ser dolents;—
això va ser la causa de cremà els convents.

(Cançó popular)

que feien del que pogués succeir-los.

Vencuts, finalment, en 1823, els constitucionalistes gràcies a l'ajut prestat a l'absolutisme de Ferran VII per les tropes reialistes franceses del Duc d'Angulema, els religiosos extremaren llur obra de persecució i de venjança. Va arribar a un grau tan alt llur insolència i impudícia, que en plena reacció el Govern es veié obligat a ordenar als dependents del Resguard que sempre que tinguessin alguna sospita de contraban, poguessin escorcollar qualsevulla convent de frares i monges i disposava també que en els horts dels convents no hi podia haver més que sis mates de tabac i sols per remei.

L'època tràgica del Comte d'Espanya —al qual cal reconèixer que no deixava bellugar gaire els frares en afers de govern i policia, car es bastava ell sol per a mortificar tothom— i les barbaritats dels carlistes, que iniciaren el llarg i sagnant període de les lluites «legitimistes», feren vessar la indignació pública i assenyalaren els primers símptomes del terrabastall que anava a produir-se.

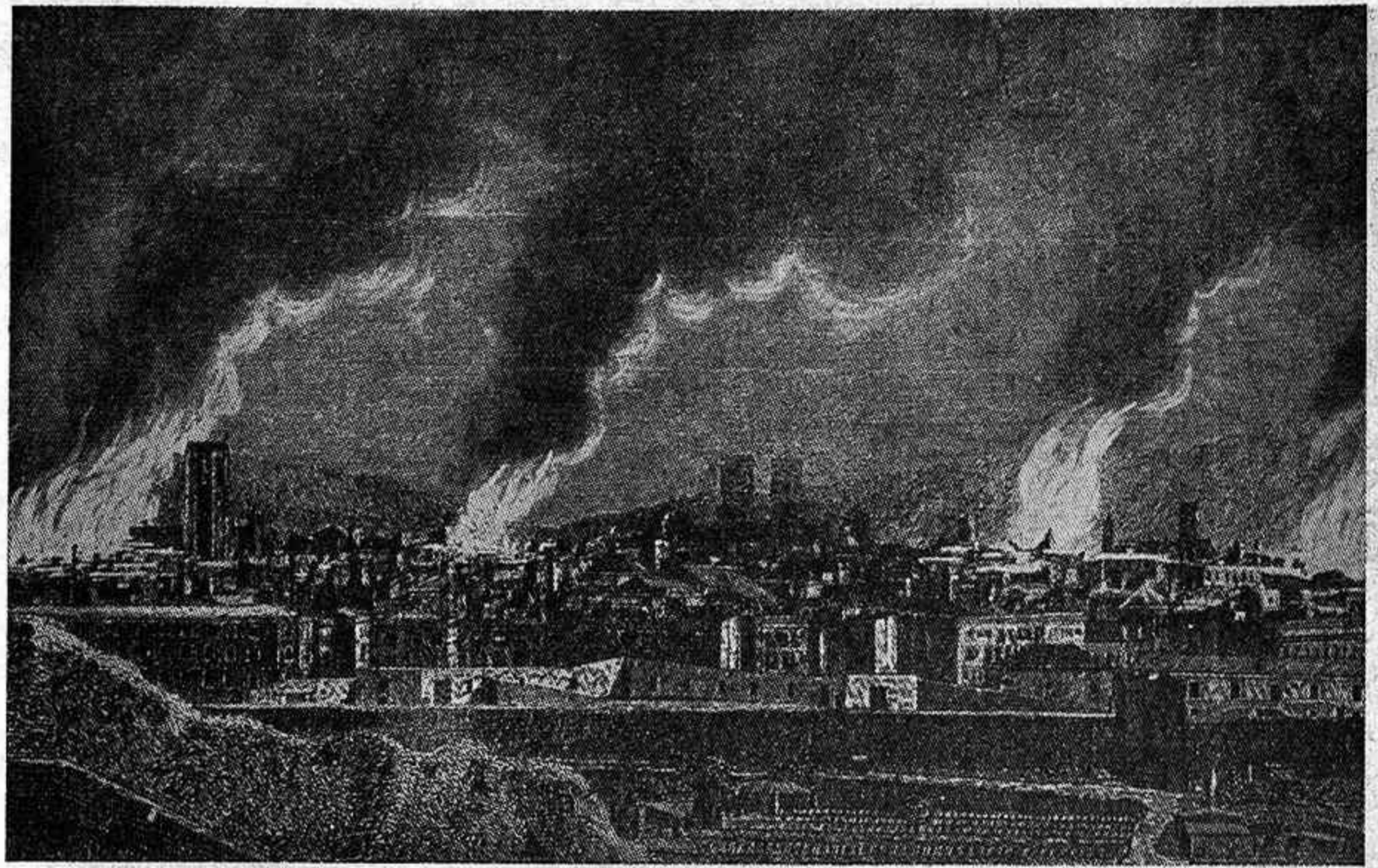
Les primeres guspies

Amb motiu d'haver aparegut el còlera morbo a Madrid, començà a córrer la brama de que els frares havien emmetzinat les aigües de les fonts amb la criminal intenció de produir l'epidèmia. Es clar que aquest rumor mancava de tota lògica i consistència i sembla mentida que pogués propagar-se amb tanta facilitat. L'ambient estava, però, saturat d'odi envers els religiosos i el que, en altres circumstàncies, no hauria passat d'una de tantes falòrnies que neixen i s'esvaeixen sense conseqüències greus, aquesta vegada va trobar, en la credulitat popular, el ferment capaç de donar lloc a les cruents escenes que es desenvoluparen a Madrid el 17 de juliol de 1834.

El poble madrileny, enfutismat, va assaltar el Col·legi de Jesuïtes i va matar tots els religiosos que hi havia dins i que no pogueren escapar, repetint-se aquests fets als convents de la Mercè, Sant Francesc i Sant Tomàs.

Els dies 3 d'abril i 6 de juliol de 1835, es reproduïren els successos a Saragossa i a no trigar gaire havien de repercutir a Catalunya, en termes d'extremada gravetat.

Ací els ànims estaven excitats i l'exaltació creixia en assabentar-se de les crueltats que cometien els carlins i en constatar la passivitat de les forces governamentals. El poble desconfiava del general Llauder, a qui, tres anys abans, havia rebut triomfalment com un ídol en substituir, en la Capitania General de Catalunya, el funest Comte d'Espanya. Se'l titllava de lent, apàtic i massa confiat. Adhuc no mancaven els qui creïen amb una certa complicitat del general amb els facciosos, el qual no deixava

Les fogueres de Sant Jaume de l'any 1835

d'ésser una suposició gratuïta, sense cap fonament.

En aquestes circumstàncies, tan propícies a l'enverinament dels esperits, arribà a Reus la nova de què un destacament de milicians que es trobava d'operacions, havia caigut en mans d'una partida que capitanejava un frare franciscà i que set d'ells havien estat sacrificats inhumanament. Una de les víctimes havia estat clavada en creu i un dels religiosos que formava part dels carlins, li féu arrencar els ulls.

Això passava el 22 de juliol de 1835 i el poble de Reus, indignat per la sal-

vatjada, va respondre al repte calant foc als convents de franciscans i carmelites. Dotze frares que hi atraparen, foren morts a l'instant.

L'abrandament

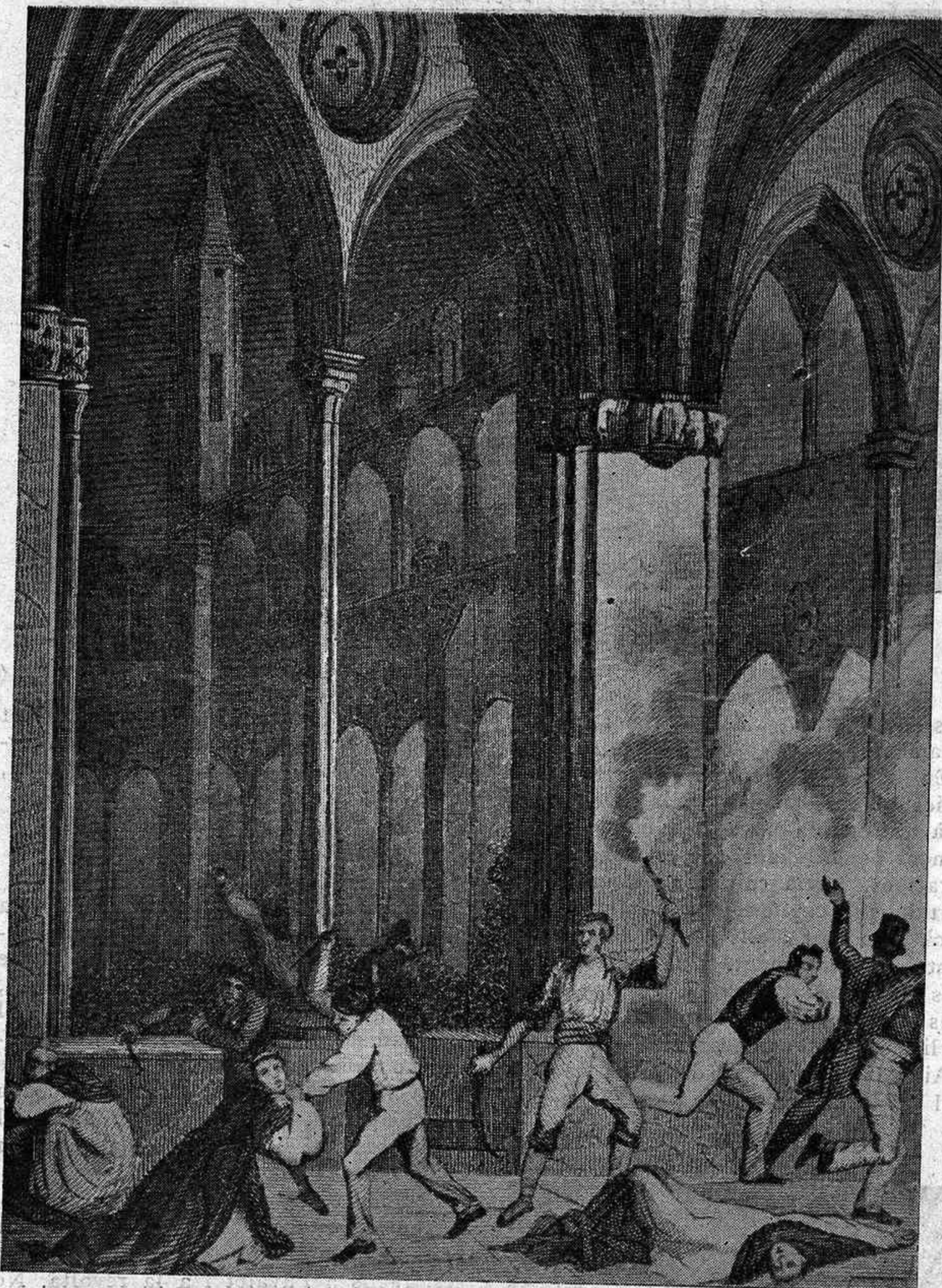
Les autoritats de Barcelona tenien la justificada temença que els successos repercutissin en aquesta ciutat, i a l'efecte disposaren algunes mesures preventives, entre elles l'acaserament de tropes i el reforçament de guàrdies. Les forces, però, no eren gaire nombroses puix que el nucli gros de la guarnició es trobava de campanya. Tampoc no hi havia el capità general Llauder ni el governador militar de la plaça.

Semblava que la previsió més elemental hauria estat la de privar tots aquells actes públics que apleguessin grans masses, fàcils a l'avalot i a la revolta. No ho va entendre així l'autoritat militar, car va autoritzar la cursa de braus anunciada per al dia de Sant Jaume i a la qual havien d'assistir, pel cap més baix, de 14 a 15.000 persones. Alguns han volgut treure partit d'aquesta imprudència donant a entendre una conxorxa de les autoritats superiors amb els incendiàries. No ho creiem. N'hi ha prou en esmentar que el comandament suprem militar, en absència dels primers caps, el despenyava el mariscal de camp Gaetà Saquetti, home d'un extremat sentiment religiós, tant, que s'explica que cada dia, de bon matí, oís missa a l'església del Carme. El que passava era que el mariscal Saquetti tenia ja molts anys i, segurament, tenia més aptituds per a les funcions burocràtiques que no pas per les activitats marçials.

En canvi, estem convençuts, contra el parer de més de quatre historiadors avançats que han tractat aquest tema, que la crema no fou una cosa improvi-

Una escena de la terrible diada de Sant Jaume de 1835.

25 Juliol 1835.—L'incendi de Santa Caterina

sada i casual, sinó que va obeir a un pla meditat i mesurat de temps en els més petits detalls. Mancava l'avinentsa de menar-lo a terme i l'avalot de la plaça de braus va facilitar la realització.

La cursa de braus havia causat molta expectació entre els aficionats a aquesta mena d'espectacles i per aquest motiu, la plaça estava completament plena. Dis-sortadament, el bestiar va resultar pès-sim i la indignació del públic, que anava en creixença, va esclatar violentament en aparèixer el sisè i darrer brau, tan dolent com els anteriors. De seguida van començar a ploure cadires, bancs i trossos de fusta al mig de la plaça. Els més decidits remataren la bèstia a garrotades i lligant-la amb una corda que havien arrencat de la contrabarrera, l'arrossegaren cap enfora.

A partir d'aquest punt, les opinions dels historiadors no concorden gaire i en explicar com es van iniciar els incendis, cadascú procura portar l'aigua al seu molí. Tenim, però, un testimoni de qualitat, Manuel de Rivadeneyra, el fundador de la cèlebre impremta madrilenya i de la notable «Biblioteca d'autors clàssics espanyols», el qual, en les seves memòries, fa conèixer detalls interessantíssims. Copiem, sense traduir-lo, el següent fragment:

«Salí de la plaza en busca de mis compañeros, y al pasar junto a la casilla-despacho hallé un grupo que la estaban derribando sin cuidarse de las iras del Mayor de plaza ni del Goberandor, que ordenaron despejar el sitio... Volvió el pueblo a recobrar su primer ánimo en medio de la mayor confusión, que apro-

veché para decirle: «Basta de cebarga »contra casas de madera; en Barcelona »tenemos alcázares de piedra que nos »han esclavizado luengos siglos y debe- »nlos derribar. ¿Qué hacemos aquí? »Marchemos, ¡yo el primero!» Electri- zados con estas palabras, dijeron: «Va- »mos a ellos; póngase usted al frente!»

«El primer convento donde nos detu- vimos fué el de la Merced... Hallamos cerrada la puerta, y pareciéndose aquel edificio de difícil acceso, proseguimos hasta San Francisco, donde se nos unió gente de todas clases. Tampoco allí era posible asaltar los muros sin ayuda de escaleras, y se recurrió al incendio.

«Dejé entonces de ser actor, y seguido de algunos dependientes regresé a mi casa cuando varios grupos corrían a in- cendiar otros conventos.»

Mentrestant s'havia anat fent foc. L'incendi de Sant Francesc no va arri- bar a consumir-se, puix que solament van cremar les portes, havent apagat el foc les forces de les Dressanes. La mul- titud va aplegar-se a la Rambla i al crit de «Morin els frares!», diversos grups van donar començ a l'obra des- tructora.

A les onze de la nit, cremaven els convents de carmelites descalços, situat a la Rambla, en el lloc que ocupa el mer- cat de Sant Josep; carmelites calçats, del carrer del Carme, que després fou Universitat; agustins calçats, al carrer de l'Hospital; trinitaris descalços, ac- tualment teatre del Liceu, i Dominics de Santa Caterina, ara mercat del ma- teix nom.

Estaven també a punt d'ésser incen- diats els convents dels trinitaris calçats i caputxins; però hom va desistir de fer- ho davant el clamoreig de's veïns, que pogueren convèncer als revolucionaris del perill que les flames s'estenguessin a les cases del carrer de «Fernando».

El convent de servites del Bonsuc- cés, també va salvar-se de la crema per haver corregut la veu de què el cos d'ar- tilleria tenia prop de l'edifici un ma- gatzem de municions.

Els missioners, des del seu convent estant, feren foc contra la multitud i feiren a diversos dels amotinats. La gent excitada anava a invadir el con- vent i segurament els religiosos que hi havia dins ho haurien passat molt ma- lament de no haver acudit un fort des- tacament de milícia urbana que va dis- soldre els grups.

Cap convent de monges no fou moles- tat, com tampoc no es féu objecte d'a- gressió a la residència dels pares esco- laris. En canvi, moriren molts frares dintre dels convents incendiats, vícti- mes de la fúria dels revolucionaris, i altres foren sacrificats al mig del car- rer, quan pretenien fugir de la persecu- ció. No s'ha sabut mai, d'una manera certa, el nombre exacte de religiosos que trobaren una tràgica mort en la fa-

tídica nit de Sant Jaume, si bé hi ha qui calcula que passaren de la setantena.

Quant a l'actitud de Barcelona en general, enfront dels successos, remarca el canonge Barraquer, en una de les seves obres, que els ciutadans veieren amb satisfacció el que s'havia fet, si no eis assassinats, quan menys els incendis, el qual va demostrar-se a l'endemà que una immensa riuada de gent de totes les classes socials desfilava davant dels convents incendiats amb nostre alegre i satisfet, com si hom tractés de visitar els monuments de Setmana Santa.

El punt més crític i perillós dels esclats revolucionaris, és quan els dirigents perden el control de les masses revoltades i el poder que ha d'imposar l'ordre i vèncer la revolta triga a fer acte de presència. Són els moments terribles, paorosos, de les masses enfollides i desmoralitzades que es lliuren a mercè dels elements tèrbols que acostumen a aparèixer en les grans catàstrofes.

El capità general Manuel Llauder, va perdre la serenitat i tement presentar-se al poble de Barcelona, va enviar-hi el general Bassa, davant de nombroses forces, el qual, al cap de pocs dies, era mort i arrossegat pels carrers. Llauder va venir d'incògnit i es va refugiar a la Ciutadella, fugint després cap a França en vista del mal caire que presentaven els successos.

Mentrestant, arreu de Catalunya s'estenia l'anarquia, els facciosos feien de les seves i l'un darrera l'altre, eren despietadament destruïts els magnífics monestirs de Scala-Dei, Montalegre, Sant Cugat, Ripoll, Poblet...

Dos dies després de la crema de convents a Barcelona, el 27 de juliol, l'autoritat militar publicava un ban molt enèrgic d'expressió i en el qual amenaçava a tort i a dret als qui s'extralimitessin més del que havien fet, el qual document acabava amb aquest «latiguillo» propi d'un drama de capa i espasa: «*El arresto seguirá a la infracción, el fallo a la culpa y las lágrimas de arrepentimiento serán una tardía expiación del crimen*».

Epileg

El 8 de març de 1836 es féu públic un Reial Decret en virtut del qual quedaven suprimits tots els monestirs, convents, col·legis, congregacions i demés cases de comunitat o d'institut religiós de barons i les de les quatre ordres militars de Sant Joan de Jerusalem. S'exceptuaren els col·legis de missioners de Valladolid, Ocaña i Monteagudo, les escoles pies i els convents d'Hospitalaris de Sant Joan de Déu que hi hagués ja establerts.

Hom no permetia en una mateixa població dos o més convents d'una mateixa ordre, de les autoritzades. Es prohi-

bia a més l'admissió de novicis d'ambdós sexes en els convents i beatoris que restaven subsistents i eren restituïts a llurs cases els individus de l'un i l'altre sexe que, havent pres l'hàbit, no haguessin professat encara.

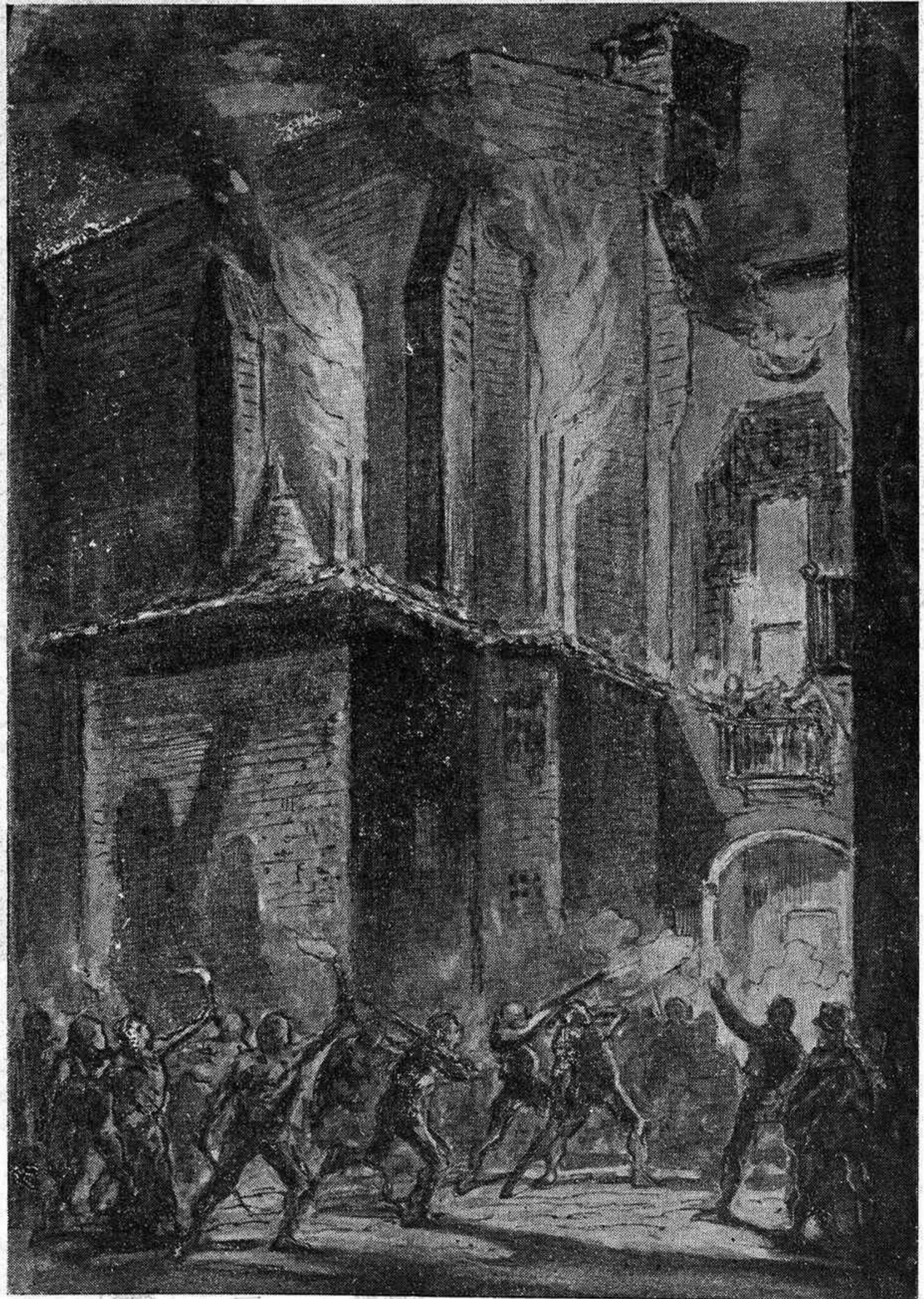
En 29 de juliol de 1837, les Corts decretaren l'extinció de tots els monestirs, convents, col·legis, congregacions i demés cases de religiosos dels dos sexes. S'exceptuaren alguns col·legis o seminaris de missioners per a les províncies d'Asia. S'autoritzà al Govern la conservació d'algunes cases d'escolapis, però amb el ben entès que no serien considerades com a comunitats religioses, sinó com a establiments d'instrucció pública.

També s'autoritzà al Govern per a permetre algunes cases de beates dedicades a l'hospitalitat i ensenyament.

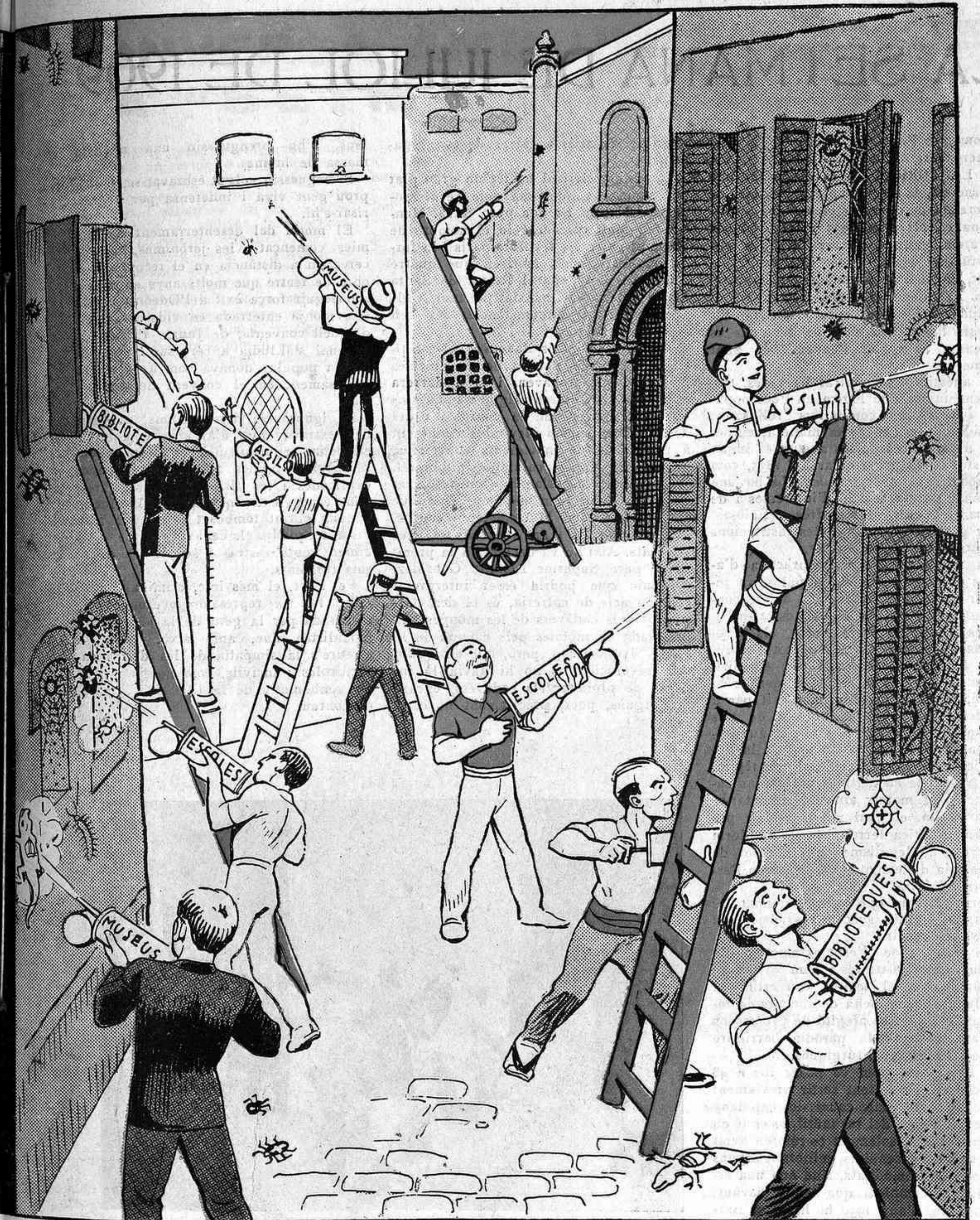
Es prohibí a les persones d'ambdós sexes l'ús en públic de l'hàbit de religiós.

Tots els béns, rendes, drets i accions de totes les comunitats, àdhuc els de les que restaven subsistents, s'aplicarien a la caixa d'amortització per a l'extinció del Deute Públic.

Sotmetem aquest programa, vell de cent anys quasi, a la consideració dels catòlics que s'esgarrifien de la terrible persecució (!!) de què han estat objecte, segons ells, en el primer bienni d'aquesta República que, de fet, és el més angelical i inofensiu dels règims coneguts.

25 Juliol 1835.—Foc al convent del Carme

1835 - 1909

A nous temps, procediments nous. — Per a fumigar la ciutat, no cal cremar les cases.

.....?

LA SETMANA DE JULIOL DE 1909

Com que l'objectiu principal d'aquest número extraordinari de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA és el de fer una informació, la més completa possible, de les cremes de convents efectuades a Barcelona en els anys 1835 i 1909, no ens aturarem gaire a narrar fets que ens desviïn del nostre tema. Comptat i debatut, la tònica dominant de l'anomenada «Setmana tràgica», fou l'incendi d'edificis religiosos, encara que no fos aquesta la intenció dels primers que es llançaren al carrer l'endemà de Sant Jaume.

Si anéssim a primmirar les coses, trobaríem un fons de lògica en l'odi popular envers les comunitats religioses, considerant-les, en certa manera, culpables o còmplices de les aventures imperialistes de la monarquia. En 1835, com en 1909, igualment que ara, hi ha una íntima i estreta relació d'interessos i de pensament entre les ordres religioses, gran part del clero, i les institucions monàrquiques i plutòcrates.

La manifestació en la pràctica d'aquest odi o ressentiment popular, va resultar desorbitada, ineficax i àdhuc contraproduent. Intentarem demostrar-ho.

Des dels primers moments, els revolucionaris es feren amos de tot Catalunya. Semblava elemental que els dirigents del moviment, si realment n'hi havia, aprofitessin el primer èxit per a apoderar-se de les casernes i de tots els serveis públics i estatals, anant immediatament a la proclamació de la República i a l'organització del nou règim. Així va fer-se en algunes poblacions catalanes i el mateix anava a intentar-se a Barcelona, el qual no va reeixir per l'eterna política llerrouxista de traïdoria i l'excés de legalisme panxacontent de la majoria d'elements que formaven l'esquerra solidària.

Per malament que haguessin anat les coses, no hauria succeït res pitjor del que va esdevenir.

Va imposar-se l'esbojarrament dels babaus i somnia-truites i hom va perdre miserablement el temps, convertint la revolució en una mena de concurs de falles amb el grotesc afegit de processons carnavalesques i la paròdia barrilaire de les cerimònies litúrgiques.

A Barcelona, hom va posar foc a 48 edificis religiosos, fent sortir prèviament llurs habitants, sense causar-los cap dany personal. Feina del tot inútil, si es té en compte que no solament es referen aviat els convents incendiats, millorant alguns el lloc i les comoditats, sinó que una estadística incompleta que tenim davant, declara que l'any 1930 hi havia a Barcelona no res menys que 160 comunitats de monges i 46 de religiosos, sense

comptar els asils a càrrec de congregacions.

La canalla clerical ha fet un gran plat del suposat vandalisme dels revolucionaris del 1909. Es una pura farsa. Mentre fou molt considerable el nombre de víctimes entre els revolucionaris i la força pública, només moriren que quatre religiosos, un d'ells el Rector de Santa Maria del Taulat, asfixiat pel fum, i els altres tres en circumstàncies no ben aclarides encara.

Els revolucionaris llançaven al foc títols, bitllets de Banc i demés objectes de valor que trobaven, i si a darrera hora s'hi barrejaren alguns lladregots que s'aprofitaren de la confusió i del desori, fou quelcom inevitable i inherent a tota mena de moviments subversius, guerres, epidèmies i calamitats públiques.

En canvi, no solament fou respectat l'asil de Sant Joan de Déu, sinó que els revolucionaris hi trameteren conills, gallines, patates i arròs extrets d'altres convents. Així ho va declarar a la premsa el pare Superior Llorenç González.

L'únic que podria ésser interpretat com un acte de cafreria, és el desenterrament dels cadàvers de les monges i la passejada de mòmies pels carrers de la ciutat. Tòthom sap, però, que en l'ànim dels revolucionaris no hi havia la intenció de profanar els cadàvers, encara que alguns, pocs, precisament no cata-

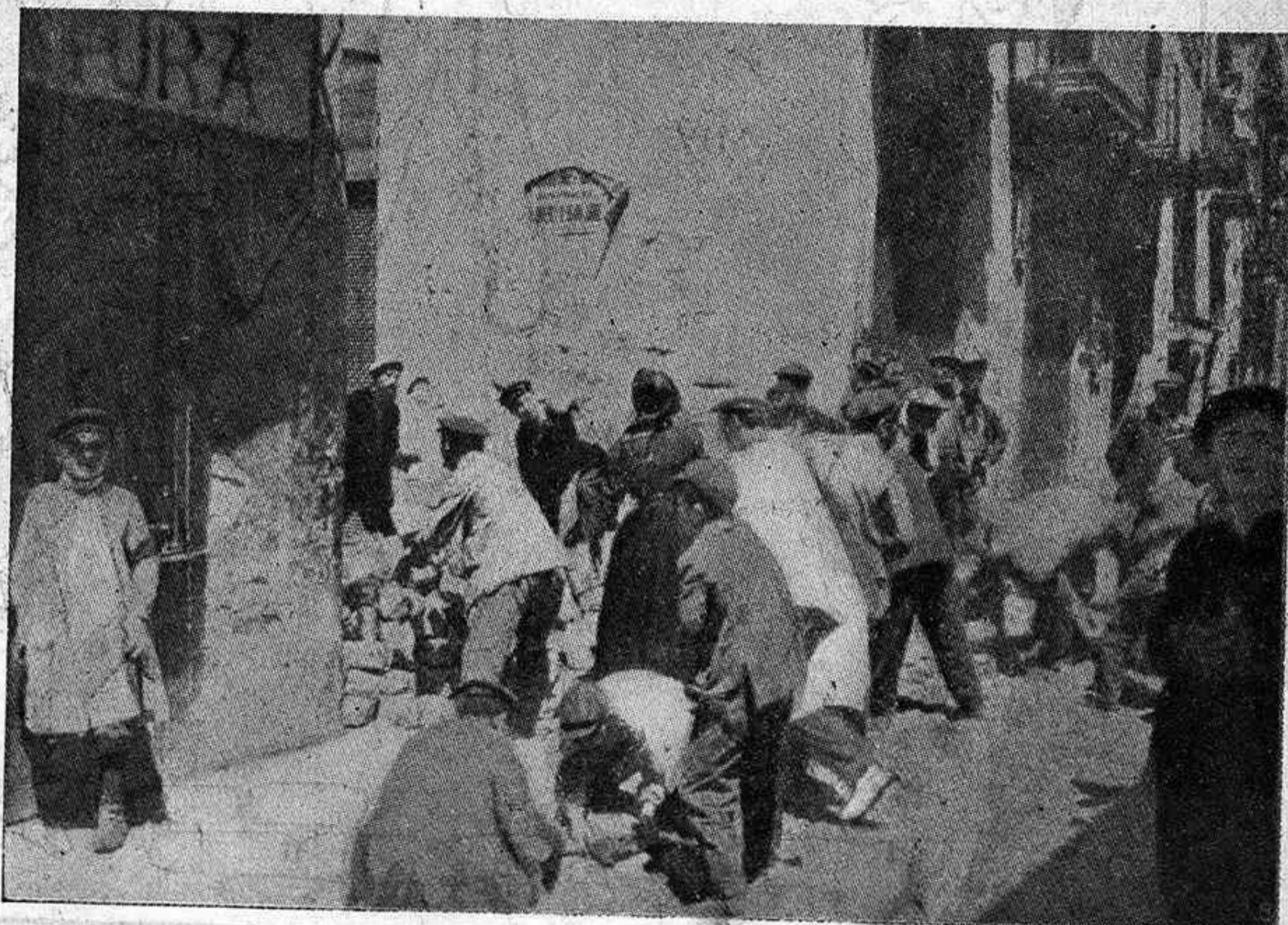
lans, s'ho prenguessin una miqueta massa de broma.

Si haguessin volgut esbravar-se, tenien prou gent viva i indefensa per a aferisar-s'hi.

El motiu del desenterrament de mòmies, començat a les jerònimes, hem de cercar-lo a distància en el record d'una obra de teatre que molts anys enrera va aconseguir força èxit a l'Odeón, o sigui «La monja enterrada en vida, o secrets d'aquell convent», de Jaume Piquet, en la qual s'al·ludia a cert succés que la brama popular donava com a ocorregut precisament en el convent de referència.

La ignorància dels costums, per cert ben extravagants, d'algunes comunitats en donar sepultura a llurs morts i l'observació d'algunes anomalies, les unes explicades i les altres no gaire clares, donaren pretext a què els revolucionaris anessin obrint tombes i exposessin a la vista del públic els cadàvers en els quals creien veure rastres i senyals de suposats turments.

Fet i fet, el més inic, criminal i vandàlic fou la repressió governamental, aquissada per la gent de la «Lliga Regionalista» que, amb això, intentava atreure's la simpatia de les dretes cavernícoles i incivils, com ho ha repetit ara amb motiu de la Llei de contracte de conreu.

26 Juliol 1909.—Aixecament d'una barricada

CONVERSA AMB UN ACTOR DE LA "SETMANA TRÀGICA"

No és difícil trobar més de quatre ciutadans que intervingueren directament en els successos de la setmana de juliol de 1909 i que ens podrien explicar coses interessants i saboroses. Hi ha, a més, una abundant i nodrida bibliografia anecdòtica a gust de tothom.

Teníem el desig, però, de parlar amb un revolucionari autèntic, honest i verídic, al qual la vehemència de les conviccions no li enterbolís la serenitat del judici. Massa qualitats per a un home sol. Amb tot, aquest home existeix—no volem dir que sigui l'únic—i es diu Josep Regàs i Cardús. Català integèrrim,

—Es clar que sí!—respongué. —Hi ha, però, coses que un hom voldria esborrar de la memòria.

—La intenció era lleial i la conducta fou irreprotxable....

—No m'enteneu. La majoria dels qui vàrem actuar en aquells fets, no ens arpentim gota del nostre esforç i podem anar per tot arreu amb la cara ben alta.

—Així, doncs...

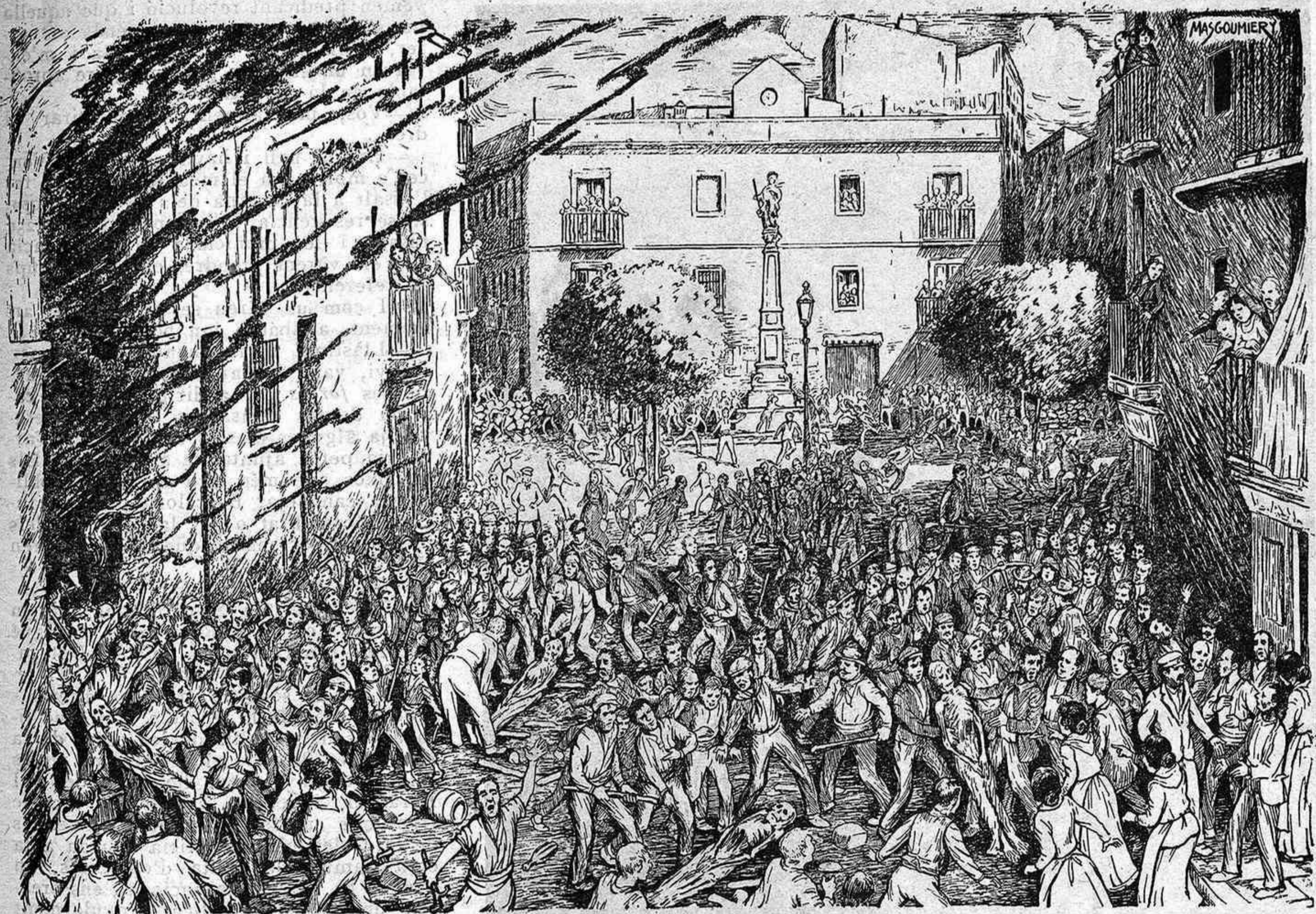
—El que em sap greu i em revolta, és que havent-ho tingut tot a la nostra mà, ens ho deixéssim perdre en el punt dolç per la manca de continuïtat revolu-

se a la voracitat del trust, com la tenien abans els cubans i els filipins.

»El poble estava cada dia més avalotat. A cada hora que passava s'encenia més el foc de la rebel·lió que congriava l'embarc tràgic de tants fills d'obriers que tenien d'anar a lluitar contra un enemic que defensava amb tota l'energia la seva nacionalitat i la seva terra. Havia arribat ja el moment de dir prou.

—Hi ha qui diu que la protesta contra la guerra havia de limitar-se a una vaga de 48 hores...

—Això ho feien córrer els lerrouxistes que tenien el govern de la ciutat en lluis

27 Juliol 1909. —La crema del convent de les Jerònimes

(Dibuix de Daniel Masgoumiery)

republicà de tota la vida, el ciutadà Regàs s'ha avingut a dir-nos quelcom de la seva intervenció en l'anomenada «Setmana tràgica».

—Després de vint-i-cinc anys s'esfumen els fets episòdics i poca cosa puc recordar...

—Amic Regàs, es tracta d'uns esdeveniments inoblidables per a qui els va viure d'una manera tan intensa com vos—vàrem objectar-li.

cionària dels uns i la desviació idiota i lamentable dels altres.

—Expliqueu-vos, si us plau.

—Faré un xic d'història. El 9 de juliol es produeix la guerra entre el Rif i Espanya. Guerra impopular i absurda, que sols podia beneficiar les colles oligàrquiques dels Comilles, Güell, Macpherson, Romanones, Gabriel Maura, etc., presidides per Alfons XIII, l'«Àfrica». Els moros tenien raó en oposar-

mans i que trobant-se en aquells moments davant d'un moviment formidable, van creure que seria per a ells una mena de consolidació utilitzar la força de l'instant per a reduir-la a un modest, encara que aparatós, simulacre de protesta contra el Govern. No els va sortir bé la maniobra, car els qui en llançàrem al carrer ho vàrem fer arriscant totes les conseqüències, disposats a morir o a engegar enlaire la monarquia i totes

les institucions que la recolzaven i en vivien.

—Figurava en el programa la crema de convents?

—Veureu. Potser en això hi va haver un error de tàctica, en el sentit de donar excessiva importància al que, en tot cas, no havia d'ésser més que un de tants aspectes de la lluita.

—El poble comptava amb armament?

—Les coses, al principi, van anar millor del que podríem creure. El dia 26, les barricades, arreu de la ciutat, creien que era un gust. A l'endemà, dia 27, ja ens manifestàvem pistola en mà i amb totes aquelles armes que cadascú de nosaltres posseïa. Els servidors del govern de la monarquia, tan valents quan se les heuen amb uns quants ciutadans indefensos, en veure la forta embranzida d'un poble decidit a tot, van retirar-se prudentment a llurs casernes,

defensant-se en retirada i aprofitant les poques municions que tenien en reserva.

Com que nosaltres, aleshores, també ens trobàvem mancats de material de guerra, se'm va acudir la idea de fer ús dels fusells i municions que l'autoritat havia lliurat, no feia gaire, als «Veteranos de la Libertad».

—¿Tanta importància bèl·lica tenien aquests «Veteranos», que el Govern hi confiés el manteniment de l'ordre?

—I ca!—respon Regàs esclatant en una forta riallada. El cos de «Veteranos» era una romanalla anacrònica i ridícula que feia riure a tothom i que només servia per a fer de comparsa en processons i combregars generals. El més terrible d'ells era el soroll de la banda de música que posseïen: una veritable murga. Per cert, que hom observava que a mesura que passaven els

anys, els «Veteranos» es feien més joves i cada dia n'hi havia més.

—Com va anar la cosa?

—Per una coincidència feliç, vaig asabentar-me de l'entrada de l'armament a la caserna que els «Veteranos» tenien al carrer de Sadurní, número 13, i tot seguit vaig pensar que aquelles armes havien d'ésser nostres.

—I tal dit, tal fet, no?

—Vaig exposar la meua idea en la reunió que es celebrà en un dels centres de la barriada del Poblet i van comprometre's a venir l'endemà a fer l'assalt de l'esmentada caserna.

»Passàrem aquella nit revolucionària de ferma excitació nerviosa i vàrem arribar, amb l'ànsia natural, a les deu del matí del dimecres, dia 28.

—Acudiren els compromesos?

—Sols es presentaren uns quants escamots indisciplinats dirigits per quatre o cinc homes coneguts com a revolucionaris, restant jo fortament sorprès en veure que tots aquells que durant anys venien predicant revolució i que aquella nit s'havien compromès a fer-la al carrer, s'esmunyien de la revolta i m'enviaven un estol de gent no gaire aprofitable en la seva majoria.

—Vós, naturalment, vàreu tirar al dret...

—Era al ball i havia de ballar. Vèncer o morir, era el meu lema. Es va ter l'assalt a la caserna dels «Voluntarios», sense resistència, i es repartiren els 250 fusells i les municions en abundància que els vàrem prendre, entre els grups de referència.

—I com us vàreu servir d'aquest armament, arribat a tan bona hora?

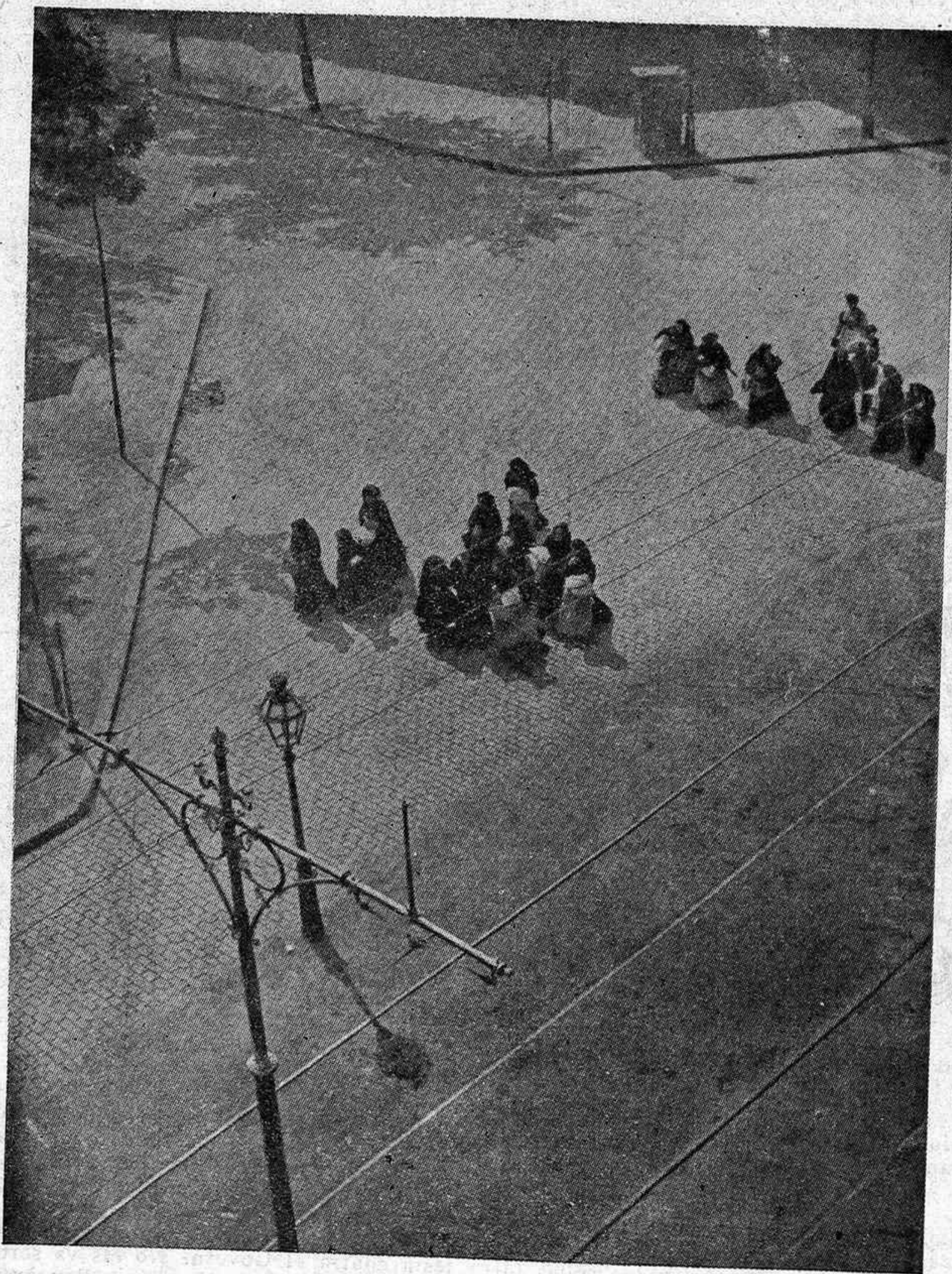
—L'àstima d'armament! De primer antuvi, vaig tractar de posar en formació les forces per a dirigir-les a la caserna de les Drassanes on ens esperaven ja algunes classes de la secció d'artilleria per a ajuntar-se a nosaltres. Els mateixos que més tard es veieren obligats a canonejar Barcelona per la manca de formalitat o per la covardia dels pseudo-revolucionaris que escorregueren el bulto.

—Dieu, Dieu!

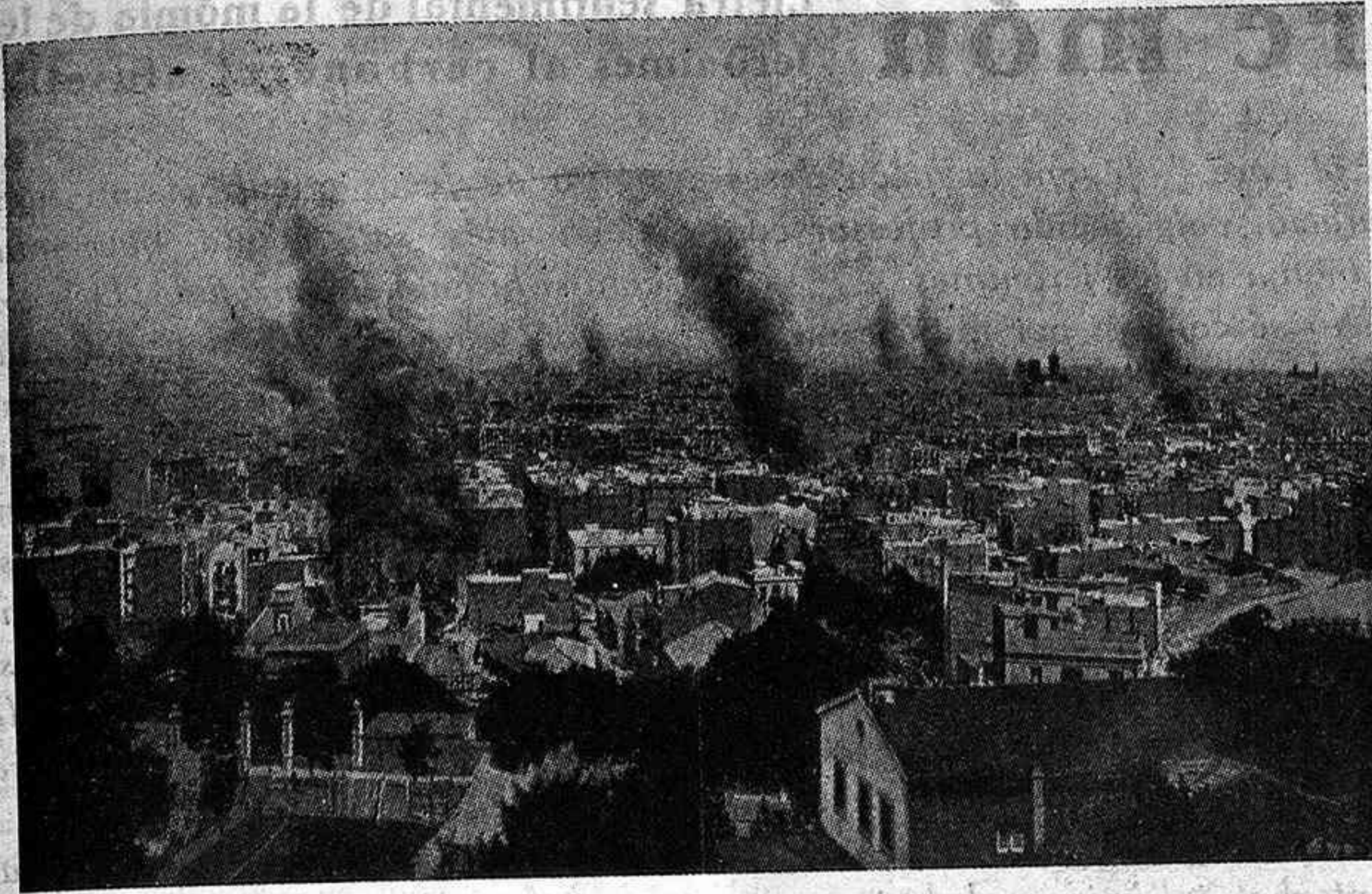
—Pel carrer de Sant Rafael anàrem al carrer Nou de la Rambla i allí tingué lloc la primera topada amb la Delegació de Policia del Districte V.º. El resultat fou el següent: rebudes diferents descàrregues de la guàrdia civil que tirava des dels terrats de les cases de la Rambla en direcció al carrer Nou i dels soldats enginyers que ho feien des del Paral·lel, i rebent, a més, el foc de front que ens feien des de les finestres de la Delegació de Policia situada a la casa damunt la Volta d'en Cirés, on avui hi ha una escola nacional, ens crearen una situació crítica, singularment per a mí, car a més de no tenir qui em secundés en la direcció de la força, havia de lamentar tres morts i diversos ferits, que va produir la dispersió de les forces indisciplinades que portava. Els que pogueren, van aguantar darrera les barricades, des de diferents carrers, l'ímpetu de la força governamental fins acabar e darrer tret. Havia fallat l'objectiu, que era obrir les Drassanes i apoderar-nos de les peces d'artilleria, fusells i municions que hi havia per a poder armar i municionar el poble.

—Un contratemps fatal.

—I tant! Tan ben preparat com ho

Juliol de 1909.—Les monges, disfressades, fugen a través dels carrers deserts de l'Eixampla.

Vista de Barcelona des de Montjuïc durant els incendis de Juliol de 1909.

aquest era un peix més gros, es suspengueren els demés processos fins a l'execució del fundador de l'Escola Moderna, per haver-lo considerat cabdill, injustament, d'aquell moviment revolucionari. L'assassinat de Ferrer fou prou perquè el món sencer s'aixequés protestant d'aquell crim i de la repressió sagrant que s'estava portant a terme, la qual cosa va fer que es commutessin les penes extremes per les d'estranyament perpetu. I així vaig salvar la pell.

—Que per molts anys pogueu contar-ho!

—El que són les coses—afegeix el ciutadà Josep Regàs, en donar per finida la conversa. —Proclamada la República en 1931, vaig trobar en l'arxiu de policia la meva fitxa. La guardo en el meu poder com una relíquia i com un record que m'honora. Aquesta fitxa ja no l'hauran pas. En tot cas, ja me'n faran una altra, si les coses anessin tan malament i a mí m'atrapessin viu. Això us demostrarà que demà, com avui, com el 1909, estic disposat a defensar les llibertats del poble, amb fe i entusiasme, sense presentar mai el compte. Que consti!

teníem! Cal fer-se càrrec de la desesperació d'aquells xicots que ens esperaven a la caserna amb els braços oberts...

—I després?

—Les escorrialles de les forces revolucionàries disperses van continuar gairebé tota la setmana fent de les seves. I llavors va començar la tragèdia per als qui, de bona fe, ens havíem llançat a la lluita.

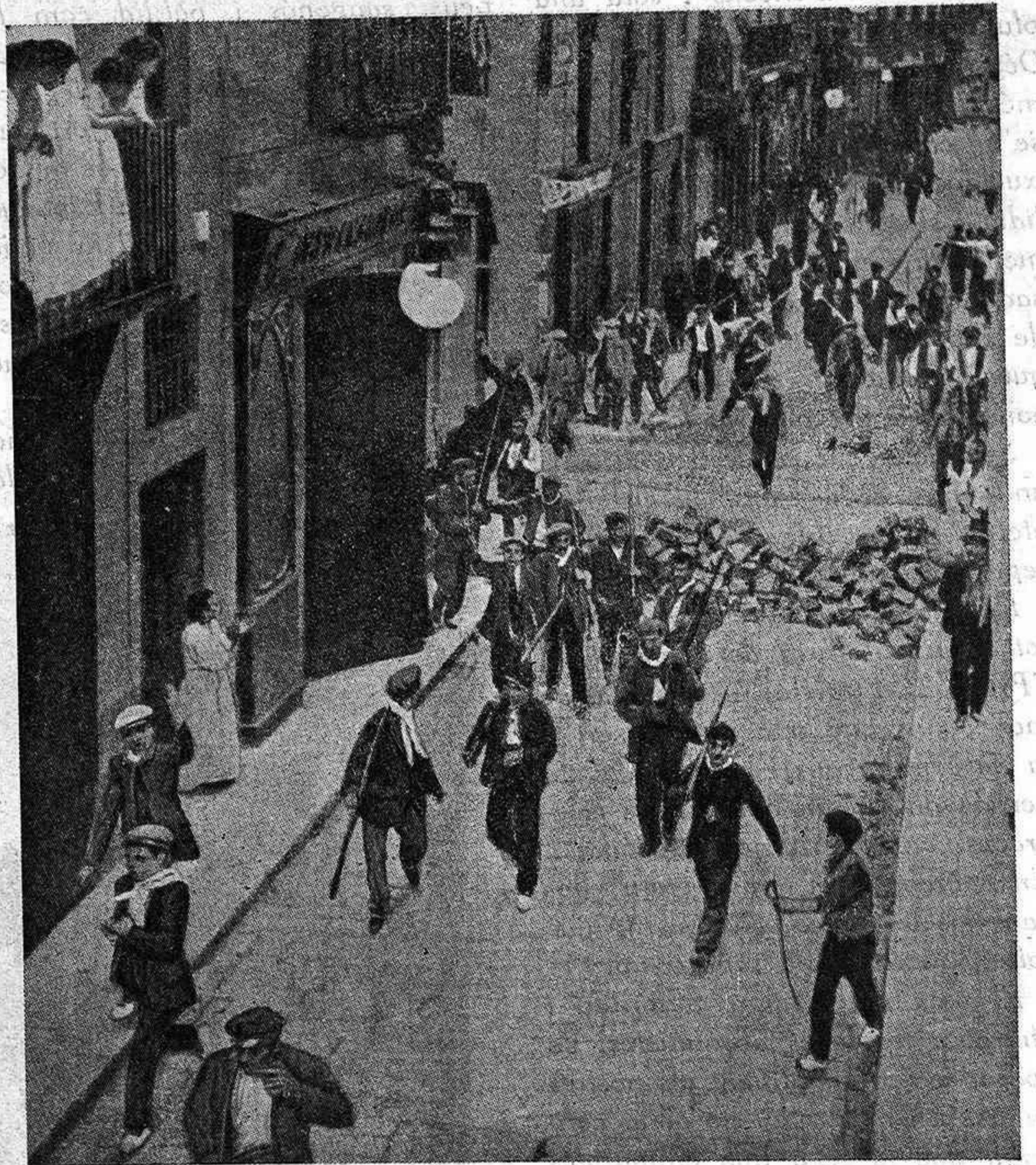
—Fóreu detingut?

—Iniciada la repressió, no cal dir que els elements reaccionaris veieren l'hora propícia de fer justícia a la seva manera, aferrissant-se en els vençuts. Mancava només que un diari burgès—em refereixo a «La Veu de Catalunya»—excités a la delació, perquè els de la seva corda s'hi dediquessin amb tota la mala ànima—falsejant les més de les vegades la veritat—essent la causa que fossin perseguits infinitat de ciutadans que res no havien fet durant aquella setmana. A mí també se'm va delatar, no pels fets reals en què vaig intervenir i dels quals me n'enorgulleixo, sinó per uns suposats delictes molt distints, puix que se'm va entaular procés per *incendi, robatori*, etc.

I arribem al 5 d'octubre de 1909, en el qual dia es va celebrar el Consell de guerra que havia de fallar la pena corresponent a l'acusació que se'm feia. El Tribunal va acordar condemnar-me a la pena de mort.

—Sortosament, sou viu encara!

—Com sigui que el procés estava barrejat amb gent indesitjable, com és costum en totes les revoltes per tal de desacreditar els valors revolucionaris, va haver-hi dissentiment entre el Consell de guerra i el capità general, i la causa s'entretingué uns quants dies. Mentrestant, queia en poder de l'autoritat Francesc Ferrer i Guàrdia, i com sigui que

28 Juliol 1909.—Després de desarmar els «Veteranos», els revolucionaris s'encaminen cap a les Drassanes...

Des de l'altre món

Lletra sentimental de la mòmia de les Jerònimes al carboneret afusellat

Vaig conèixer el meu Abelard el 6 de juliol de 1820, en el solemne trasllat de les cendres del general Lacy, afusellat tres anys abans al castell de Bellver, de Mallorca. Jo guaitava, amb més curiositat que fervor, la interminable i brillant comitiva des d'un balcó de la Rambla. Les músiques i himnes omplien l'espai de bèl·liques harmonies, mentre els tocs de campanes i les salves d'artilleria trametien al lluny la glorificació que hom feia a l'heroi sacrificat.

Un aspre repicar de tambors, emerosit per l'airós refilet dels pí-fres, anunciava el pas del cadàver, entre núvols d'encens i sota una pluja de flors i corones de llorer. Déu meu! No vaig poder veure res més. Uns ulls negres, fascinadors, se'm clavaven de fit a fit i em xuclaven la voluntat. Tot empal·lidia i s'esborrava al meu esguard, menys la mirada penetrant i abrusadora d'aquell jove esbelt, bru i de cabells estudiadament esbullats, que figurava entre els companys de conspiració del general Lacy.

Semblava que el destí ens havia unit, més, ai las! amb la distància eterna, impossible d'escurçar, que separa dues estrelles.

Des d'aquell dia, el trobava per tot arreu; al Jardí del General, al "Prado", a missa, a muralla de mar... fins que una nit, la sort o la desventura ens va posar davant per davant en un ball que es celebrava a casa el Marquès de Vilana. Ens vàrem jurar amor etern, donant-nos fermaça, ell i jo, de què sols la mort podria separar-nos.

El meu pare, home autoritari i aferrat a les idees absolutistes, va oposar-se terminantment als nostres amors. Ell no podia, no volia consentir que la seva filla emmaridés amb un liberal endimoniat amic i company d'aventures dels condem-nats Lacy i Porlier. Era forçós creu-

re al pare i ofegant la meua desesperació, vaig decidir professar com a monja en les jerònimes.

No sé com, si per mitjà d'un àn-gel o d'un dimoni, de tant en tant trobava a la meua cel·la una lletra del meu Abelard en la qual em jurava que em vindria a treure del convent tan bon punt triomfés la conspiració que preparaven.

Passaven els anys. Erem ja al 1829. Una tarda, a l'hora foscant, em trobava jo passejant pels caminals del jardí, amb el pensament contorbat i l'ànima abstreta, quan veig un home muntat a dalt la tanca del convent. Faig un crit d'es-glai, sona un tret i cau als meus peus, sangonós i pàl·lid com la mort, el meu Abelard. Amb ell havia caigut una lletra. La llegeixo amb el cor batent-me tan fort que semblava havia d'escapar-se'm del pit. Deia que el Comte d'Espanya el perseguia i com que ell no volia morir en la força infamant, es donava la mort prop meu, amb l'esperança que vindria un temps que seriem venjats.

Des d'aquell instant fatídic jo ho veia tot de color de sang. Adhuc la

figura de Jesús crucificat em semblava més sangonenta que mai, com si hi hagués barrejada, Déu em perdoni! la sang del meu Abelard.

No el vaig sobreviure gaire. No sé quant temps havia passat—l'eternitat no compta per anys—quan un fort avalot, remor de veus irades, soroll de cops de mall i flamejar de torxes, pertorben el meu repòs. De sobte em trobo al carrer. ¿Ha vingut la fi del món o és Abelard que torna?

Un carboneret m'agafa amorosa-ment i em treu a ballar. Em sento reviure i em transporto a aquell ball de fa prop una centúria. Gràcies, xamós carboneret! Els meus ulls amb les conques buides, els llavis rosegats, els membres rígids i la pell apergaminada, no t'han tret el dalit de fer-me la teua parella en una dansa macabra.

Mes, ai! que les meves ballades porten dissort i torno a veure sang al meu entorn. Pobre carboneret! L'has pagat ben car el goig de ballar amb mí! La teua sang, però, com la de l'Abelard, florirà com una roja clavellina i embaumarà el meu son etern.

Mòmies desenterrades (Juliol 1909)

UN VALENT DESINFLAT

DON EMILIANO IGLESIAS AMBROSIO

Abans de la «Setmana tràgica», el llavors director d'«El Progreso» semblava voler menjar-s'ho tot. Han passat vint-i-cinc anys i l'home segueix amb la mateixa voracitat insatisfeta. I això que ha endrapat fort. Com un d'aquests faquirs que actuen en els cirks, s'ho empassa tot. Tant li fa un tramvia, com un collar de perles, uns metres d'empe-drat o una casa sencera, amb estadants i tot.

Si es tractava, però, de menges massa fortes i difícils de pair com, per exemple, aixecar barricades, donar el pit i la cara i anar a trets amb la força pública, perdia la gana d'una manera fulminant. Ell prou havia parlat d'un àpat suculent a base de capellans a la patarrellada, de canonges a l'ast, de menuts de frare i matons de monja. A l'hora d'entaular-se, les comes li feien figa, el cori-mori se li convertia en suor freda i en petament de dents, i el valent es desinflava com aquests ninots de goma que perden el gas.

Havia baladrejat tant, que els comitès organitzadors del moviment revolucionari contra la guerra de Melilla havien comptat amb ell com un element no menyspreable. Illusos! A les primeres de canvi, ja va ensenyar el llautó. Quan la cosa anava de veres, va desdir-se i es baté en una vergonyosa retirada. Malgrat tot, a l'hora de la repressió, l'autoritat cregué, equivocadament per cert, que l'Emiliano era culpable i va agafar-lo. No havia fet res i es va desfer materialment a les calces, havent-lo de portar a les Dressanes en una llitera, car l'home no podia donar un pas. Després, en el procés Ferrer va abocar el cabàs de la seva cobardia audaç i canallesca.

Va passar el temps. Els esperits liberals reaccionaren i començà a desfer-se l'espessa boira que planava damunt dels successos de juliol. Llavors, l'home, amb la despreocupació que el caracteritza va intentar de fer creure que ell era quasi el pare de la revolució, ho i acusant del fracàs d'aquesta als qui precisament s'ho havien jugat tot a les barricades.

El conegut socialista Antoni Fabra Rivas que tan important paper va desempenyar en aquells memorables fets, féu públic des de París, on residia en aquella data (agost de 1911), un escrit en què posava les coses al seu lloc i deixava l'Emiliano Iglesias i el seu «ilustre caudillo» com un drap brut.

Creiem útil i edificant copiar-ne uns paragrafs per tal de completar la història de la «Setmana tràgica» i deixar ben perfilada la personalitat del qui el dia menys pensat ens veiem exposats a veure'l ministre de la República dels senyors Lerroux, Gil Robles i Cambó.

Atenció! Llegiu el que escrivia el senyor Fabra Rivas:

«Desde luego, no voy a discutir ni con «El Progreso», ni con el señor Iglesias, ni con ninguno de los que suscriben en el diario lerrouxista. Como al señor Lerroux le ha cabido la suerte de introducir en la política el arte de Candelas y de José María y en el periodismo los

procedimientos de Rinconete y Cortadillo, resulta hoy de todo punto imposible el contender en serio ni con los periódicos ni con los individuos que tienen el triste deber de defender las fechorías del más repugnante de nuestros aventureros.

Agafeu-lo!

Ahora bien; si me niego terminantemente a discutir con la gentuza lerrouxista, no por esto renuncio a desenmascarar a los farsantes... Y ya todo el mundo habrá adivinado que acabo de aludir al señor don Emiliano Iglesias y Ambrosio. Este señor intervino en los sucesos de la semana trágica, y como tengo motivos para conocer, punto por punto, cuál fuera su intervención, allá va, brevemente expuesto, todo lo que puede interesar al público.

El domingo día 25 de julio de 1909, por la noche, los delegados del Comité de huelga se personaron en la redacción de «El Progreso» para invitar al señor Iglesias a que formara parte, él o un delegado de su partido, del Comité de huelga.

Respuesta del señor Iglesias: «Imposible; tendría que reunir al Comité tal y cual, y esto no puedo hacerlo en los actuales momentos. De todos modos, «El Progreso» apoyará el movimiento, y ya tengo preparado un artículo para el número de mañana en que digo que la huelga durará tan sólo veinticuatro horas.»

Los delegados obreros protestaron contra esta última afirmación, y aunque el señor Iglesias se comprometió a suprimirla... el curioso lector podrá verla estampada con todas sus letras en la edición de «El Progreso» correspondiente al 26 de julio de 1909.

El lunes, día 26, también por la noche, el Comité de huelga celebró una nueva entrevista con el señor Iglesias. Este, asombrado de las proporciones que había tomado el movimiento, indicó la conveniencia de darlo por terminado, practicando una retirada elegante, porque lo peor en estos casos es aparecer como vencido... El Comité de huelga contestó resueltamente que se había ido al paro con todas sus consecuencias; que la clase obrera prefería la insurrección a la guerra...

Ante tal actitud, el señor Iglesias accedió a celebrar una nueva conferencia el martes, día 27, por la mañana, en su domicilio particular. Allí acudieron, además de los delegados obreros, varios jóvenes rebeldes. En esta reunión se acordó, entre otras cosas, que por la noche, a las nueve, los grupos revolucionarios se concentrarían detrás de la iglesia de la Sagrada Familia para adoptar el plan que convendría seguir para apoderarse de Barcelona.

Pues bien; el señor Iglesias no acudió —como había prometido— a las ocho de la noche, al café Mallorca (calle de Mallorca), desde donde él, los miembros del Comité de huelga y varios revolucionarios debían trasladarse a la Sagrada Familia.

El señor don Emiliano Iglesias Ambrosio, después de haber hecho esperar durante una hora—; sesenta minutos y en pleno período revolucionario!—mandó un emisario con el encargo de invitar a los miembros del Comité de huelga a que se presentaran inmediatamente en el Ayuntamiento.

Extraña, en verdad, pareció la invitación a los individuos del Comité; sin embargo, con las precauciones debidas, y por si se trataba de «sacar» fuerzas de la Casa de la Ciudad, los individuos mencionados, escoltados por varios compañeros, se fueron al lugar de la cita.

Ni el señor Iglesias estaba en el Ayuntamiento, ni nadie supo dar razón de su paradero.

Alguien fué inmediatamente a casa del entonces concejal radical de Barcelona. Nadie respondió. Las varias personas que a altas horas de la noche se encontraban aquel día en «El Progreso» tampoco sabían dónde estaba el jefe interino del partido radical.

El señor don Emiliano Iglesias y Ambrosio había cometido una infame canallada. Después de haber faltado cobardemente a su palabra no acudiendo a las ocho de la noche al café de Mallorca, y después de haber hecho correr un serio peligro a los miembros del Comité de huelga, el señor Iglesias fué la causa de que los que se hallaban en la Sagrada Familia no supieran por dónde volverse y tuvieron que dispersarse sin orden ni concierto alguno.

Sin la vergonzosa retirada del señor Iglesias, que a partir del martes por la mañana esquivó todo contacto con los revolucionarios, otras hubieran sido seguramente las consecuencias de las jornadas de la semana trágica.»

DE LES FLAMES A LES CENDRES

Anècdotes i comentaris

El 27 de juliol de 1909, a la tarda, els diputats republicans de Solidaritat Catalana estaven reunits, no recordem si a casa de Jaume Carner o d'en Vallès i Ribot, per a redactar un document al Govern demanant-li l'obertura de les Corts.

Mentrestant, el carrer bullia i una comissió de revolucionaris del carrer de Sant Pere va anar a visitar els diputats esquerrans per a oferir-los la direcció del moviment.

Els parlamentaris, en la seva majoria, objectaren que «no era el moment oportú», que «la revolta estava mal plantejada», que «no sabien el que hi havia darrera», etc., etc.

Incidentalment, hom va parlar dels convents que anaven cremant-se i un dels diputats va preguntar tot exultat:

—Que han cremat les Escolàpies del carrer d'Aragó?

—Encara no—va contestar confós un dels revolucionaris, interpretant la pregunta com un reny per no fer les coses més de pressa.

I és que el diputat republicà tenia una filla que estudiava en el susdit convent.

* * *

Quan, per un excés de zel van agafar l'*Emiliano*, ja és sabut que amb una mica més mor de l'ensurt.

El pitjor fou quan el jutge, fixant-se en els grossos i provocatius anells que lluïa el ja famós «condottieri», els hi va fer treure i bo i tirant-los a un calaix li digué: «*Serán para la viuda.*»

Si en aquell moment punxen el segon «caudillo» — el primer era, i és, Leroux—, no li surt ni una gota de sang.

* * *

Per terres d'Espanya va córrer la veu, llançada per La Cierva, que el moviment revolucionari de Catalunya era separatista, bènica que fou aprofitada pels gallines de la «meseta» i del circumveinat per a deseixir-se còmodament de llurs compromisos.

El més curiós del cas és que quan va venir de governador civil en Crespo Azorín, que era tan ruc com mala persona, va prendre's seriosament 'es falòrnies del cacic de Mula i va començar a tancar entitats tan revolucionàries i anticlericals (?) com el «Centre Excursionista de Catalunya», i si no l'aturen, fa agafar, com a incendiàries, a la Junta de la «Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat».

* * *

Les tropes que a darrers de la «Setmana tràgica» vingueren a pacificar-nos tenien ordres de tractar-nos com a país conquistat. Quan menys així ho donaven a entendre els «guerreros» galonejats.

Una de les primeres providències que prengueren, fou la de fer desfer les barricades pels ciutadans que passaven pel carrer. Com que de revolucionaris no se'n veia cap enlloc, car els que no eren a la presó havien fugit o estaven amagats, es donava el cas que més de quatre devots i religiosos disfressats es ve-

ieren obligats a tragar pedres d'un cantó a l'altre. Així va passar-li al venerable catedràtic don Joan Permanyer i Ayats, que els qui el coneixien sabien que a més de bona persona era un carconda com una casa.

* * *

Tan bon punt la revolució pogué considerar-se com a vençuda definitivament, van sortir dels caus on havien restat amagats com uns covards els mitja-tita de la «gent de bé» a la percaça salvatge dels qui feien pudor de liberal o de republicanot.

Per damunt de la infàmia del «Dela-teu!», de la gent de la «Lliga», va resonar la paraula noble i serena d'un catòlic autèntic, l'altíssim poeta Joan Maragall, que digué els mots justos i cristians que no brollaren dels llavis de cap ministre de l'altar.

En el magnífic escrit «L'Església cremada», que va causar la indignació dels fariseus, deia Maragall:

«Destruint l'església, heu restaurat l'església, la que es fundà per a nosaltres, els pobres, els oprimits, els desesperats... I com ara la veieu tancada, enriquida per dintre, emparada pels qui hi venien a adormir el seu cor en la pau de les tenebres, vosaltres, amb la vostra pobresa, i la vostra rebel·lió i la vostra desesperació, n'heu embestit la porta, i en els murs tan fermes heu obert la bretxa, i us l'heu reconquistada... El foc ha construït, la blasfèmia ha purificat, l'odi al Crist ha reinstaurat el Crist en la seva casa...»

* * *

Els improvisats «desenterraments» que a cops de picot i de mall esventraven les sepultures dels convents, a la recerca de misteris, cregueren haver fet un descobriment sensacional.

Entres els cadàvers de monges que trobaren al convent de les magdalenes, del carrer de València, descobriren, amb singular sorpresa, cossos d'homes i de criatures. La cosa semblava ben clara. En un convent de religioses convivien mascles i àdhuc hi morien! També hi havia quitxalla! Les grans barjaules!

L'explicació no va trigar. En el vell convent de les magdalenes, situat abans a la Riera de Sant Joan, existien, com en altres, sepultures on s'enterraven les persones afavoridores de la Comunitat que desitjaven ésser-hi enterrades, juntament amb llurs famílies.

En edificar-se en 1880 el nou convent a l'Eixample, les monges hi varen traslladar sac i peres, és a dir, les restes dels cadàvers comprometedors.

Inconvenients de convertir les cases en cementiris!

* * *

Les monges magdalenes estaven de pega. No n'hi hagué prou amb la troballa en el seu cementiri domèstic d'homes i nois, que féu sobreixir la indignació pública l'existència de no res menys que una «cambra de turments». Enmig d'una habitació especial i isolada, hi havia

un llit empotrat a terra que, en lloc de somier, tenia una planxa de ferro amb forats, com una torradora.

Les monges digueren que era per a una monja boja que patia, a més, d'una fluxió d'orina. Un quarto especial, amb un llit *ad hoc*, per a una sola monja? Les magdalenes no es privaven de res.

Van observar els revolucionaris que de sota el llit sortia una canyeria de gas que travessava el paviment i comunicava amb una altra habitació inferior. Preguntaren a les monges si era per a escalfar els orins de la monja fluixa. Llavors, les monges contestaren que no en sabien res i que segurament algú havia posat la canyeria per tal de desacreditar-les...

Com hi ha món, que estaven de desgràcia les magdalenes!

* * *

Els jesuïtes, que saben mesurar bé les possibilitats i moviments de l'enemic i que estan sempre a l'aguait i a la que salta, no es varen deixar sorprendre com les demés ordres religioses.

Com que sempre estaven en peu de guerra, esperaven tranquil·lament els incendiàries. Tan bon punt s'aproparen grups sospitosos al palau del carrer de Casp, els jesuïtes i llurs acompanyants encenien uns potents reflectors per tal de veure i alhora enlluernar els atacants, d'amunt dels quals queia immediatament una formidable descàrrega.

D'aquesta manera pogué salvar-se la residència dels fills de Sant Ignasi.

Per cert, que a l'hora de la repressió s'ordenà l'arrest del vell republicà Joan Sol i Ortega, com a presumpte director del fallit incendi dels jesuïtes. Una planxa més a afegir a les comeses per les autoritats del Govern Maura, que haurien fet riure, si no haguessin estat font de sang i de llàgrimes.

* * *

Entre els comentaris fets a l'entorn dels successos de la «Setmana tràgica», deia un home d'església que les monges, en general, tenien fama—gens fonamentada, afegia—com tantes altres monacals, d'ésser molt riques, i segurament els revolucionaris esperaven treure'n un bon botí.

Fins ací la mala intenció del comentarista, car és ben cert que en molts dels convents es trobaren quantiosos valors que, en general, anaren a parar al foc. Cal tenir en compte que moltes Comunitats tenien caixes de lloguer en diversos Bancs, el qual, de tan evident, no necessita demostració.

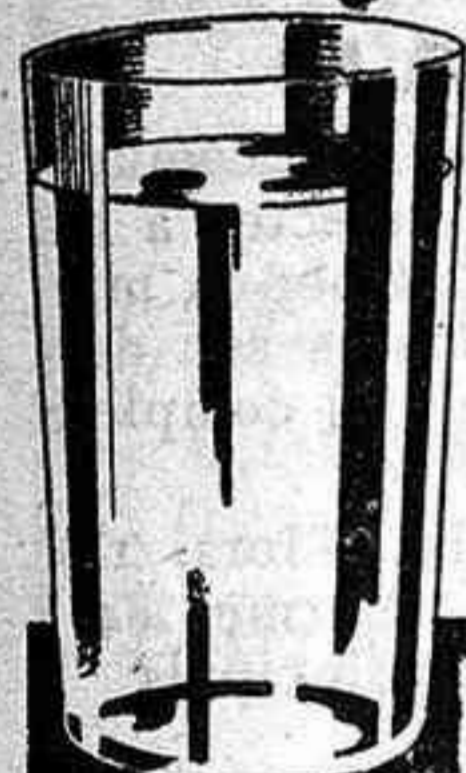
Com que les coses, però, no poden amagar-se del tot, la premsa barcelonina va passar-se una mesada publicant edictes dels Jutjats referents a la retenció de valors desapareguts o destruïts durant els fets de la «Setmana tràgica».

Les bones mongetes, que per a tot troben una explicació, feren públic que els diners no eren seus sinó de famílies que els hi confiaven la custòdia de llurs cabals. Angelets de Déu! Adhuc feien la competència als banquers, això tan materialitzat i tan poc espiritual.

UN
REFRESC
IDEAL

Per llur paladar agradable, fàcil manera de preparar-se i el seu preu, en qualsevol lloc i a tota hora vostè pot calmar la seva set i deleitar-se per

10 cèntims

MAGNESIA
DOMENECH

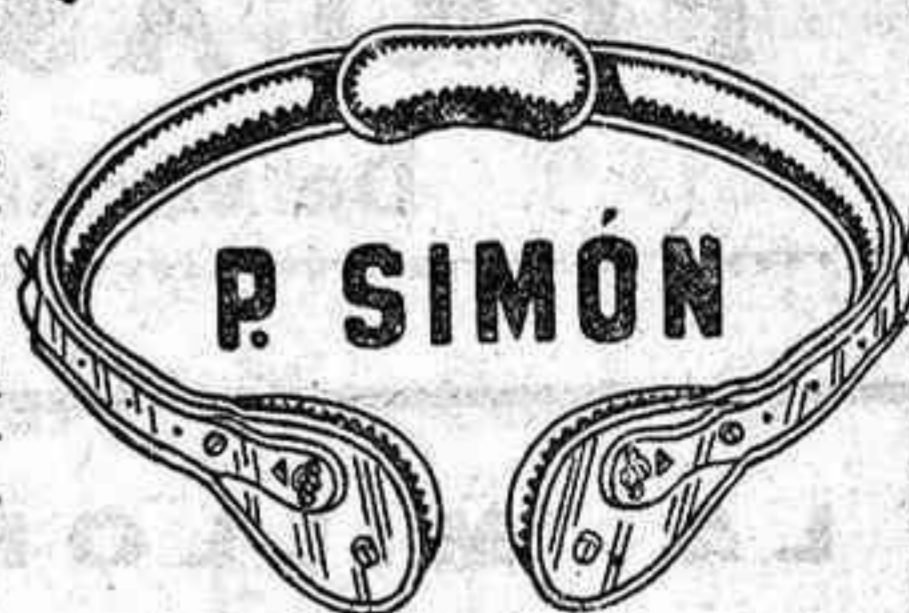
MENTA - LLIMÓ - ANÍS - TARONJA

D
E
M
A
N
E
U
-
L
A
ARREU**HERNIATS (TRENCATS)**

Les vostres hèrnies estan sempre en constant perill si no són ben retingudes. Els aparells que fabrica el tècnic i especialista PERE SIMON us donaran el màxim de garantia, i són al mateix temps els més econòmics. Preus: 6, 10, 15, 20, 25, 30, 40 i 50 pessetes

EL REGULADOR

(Casa fundada en 1890)

Carme, 51 - Tel. 12743 - BARCELONA

CLÍNICA GALLEGO

Vies urinàries - Matriu - Sífilis
Impotència - Diatèria - Raigs X

Director: Doctor J. RIU
Diumenges, de 10 a 1

Consulta: de 10 a 1 i de 4 a 9
NOU DE LA RAMBLA, 18

CASA BASTIDA PASSEIG DE GRACIA, 18

GRAN BASAR DE SASTRERIA I CAMISERIA
SISTEMA NORD - AMERICA

Entre els 30 maniquís dels aparadors de la Casa BASTIDA els més grans i més ben assortits en trajos d'home de tot Barcelona i veureu reflexada la verdadera moda amb major elegància, més bona qualitat i la més exagerada baratura.

Es necessari conèixer la Casa BASTIDA; en aquest moment és l'únic basar on cada un compra amb confiança el vestit al seu gust i al preu que li convé.

Tenim més d'un milió de ptes. d'existències que ens proposem vendre a qualsevol preu amb el fi de proporcionar al comprador grans avantatges i deixar buits els nostres prestatges per efectuar grans obres d'embelliment i nous engrandiments.

Als preus següents:**SASTRERIA**

Trajos	des de	15'— ptes.
Trajos llana	»	25'— »
Trajos estam	»	50'— »
Pantalons	»	4'95 »
Pantalons paten	»	7'95 »
Pantalons llana	»	11'75 »
Impermeables	»	10'— »
Impermeables pluma	»	15'— »
Trinxeres	»	10'— »
Xecos	»	15'— »

CAMISERIA

Calçotets	des de	1'95 ptes.
Camises	»	4'95 »
Païames	»	4'95 »
Colls	»	0'50 »
Mitjons	»	0'50 »
Camisetes	» cotó »	0'95 »
Camisetes seda	»	1'50 »
Corbates	»	0'50 »
Mocadors	»	0'25 »
Mocadors seda	»	0'50 »

LA REGLA

PERLAS "FEMI"

**SUSPESA,
TORNA RAPIDAMENT
I SENSE PERILL AMB**

Maravellós producte de la ciència moderna
d'acció segura, sense perjudicar la salut

De venda: Doctor Andreu, Segalà, Vicenç Ferrer i farmàcies

LA MILLOR NAVALLA
D'AFAITAR?

ARTERO

NOM DE GARANTIA

MARCA REGISTRADA

Llibreteria, 9 (tocant la Plaça la República) **BARCELONA**

Vies Urinàries

i totes les greus complicacions de l'aparell GENITO-URINARI, tals com CISTITIS, PROSTATITIS, GOTA MATINAL, o MILITAR, ORQUITIS, etc., de l'home; METRITIS, VAGINITIS i ANEXITIS, de la dona; s'obté un ràpid i segur resultat amb l'ús dels

SELLOS OSSAM

Llurs propietats antisèptiques i microbicides comuniquen a la sang i a l'orina i es noten llurs efectes a les primeres preses; calmen els dolors produïts per la micció; l'orina es manté asèptica i els gonococs són destruïts fins a obtenir amb llur ús una veritable i completa curació

De venda: Dr. ANDREU; Segalà (Rbla. Flors, 14); Farmàcia de la Creu; Farmàcia Tarrés (Carme, 84); Pujol i Culell (Pelayo, 56); Ferrer i principals farmàcies

Cafés del Brasil

PER TOT ESPANYA

Exigiu els cafès del Brasil

Són els més fins
i aromàtics

CASES BRASIL

BRACAFÉ

PELAYO - CARIOCA

Bar Cafè Sicoris

Rambla del Centre, 37

DEGUSTACIÓ DIÀRIA DEL SEU CAFÈ EXPRESS
«SICORIS»

TEATRE COMIC

Revistes

L'ÈXIT MAI NO VIST

Las chicas del Ring

per LAURA PINILLOS i ALADY

Francesc Layret, 55

Telèfon 34541

Consultori Mèdic del Dr. CASASSA

VIES URINÀRIES, SÍFILIS I PELL

Preus Econòmics

De 11 a 1, i de 5 a 7 - Festius de 11 a 1 - Tallers, 29, entl.

La Fàbrica de NEVERES

"GLACIAL"

Ven baratíssim directament al consumidor
Immens assortit de neveres superiors per a tots els usos des dels preus més ínfims, i de mínima despesa diària de gel. (Des de 10 cèntims)

BENET i MERCADÉ, 26

(tocant l'Estació de Gràcia i el Teatre del Bosc)

ESPECTACLES

TEATRE POLIORAMA
Companyia Xirgu - Borràs

Grans actuacions de Teatre
Català

Xirgu - Borràs

MONUMENTAL

Gran cursa extraordinària
de BRAUS

RAYITO

NOAIN

CARNICERITO DE MEXICO

PRINCIPAL - PALACE
PALAU DE LES REVISTES
Margarita Carbajal

EXIT

Las inviolables

Frontó Principal Palace
Extraordinaris partits amb cistella
pels asos de la pilota

FRONTO NOVETATS

Tots els dies grandiosos par-
tits, tarda i nit
ELS MILLORS PILOTARIS
Voleu passar una bona estona?
Aneu al FRONTÓ NOVETATS

CANODROM PARK DE CATALUNYA (GUINARDÓ) Servei d'autòmnibus ROCA

El lloc més fresc i atractiu de Barcelona

Les vetlles al Park Conòdrom, us seran inoblidables

Ball i atraccions, amenitzat per l'orquestra «MATAS BAND». Servei de banys i Restaurant
Piscina i Fons lluminoses

Guia Cinematogràfica

COLISEUM

Un hombrecito
valiente

Amo
a este hombre

Casino Sant Sebastià

Cada dia Aperitiu-Restaurant

TES - SORTIDES DE TEATRE

amenitzats per les formidables
orquestres

Crazy Boys i Habana Gang

Temperatura ideal

INTIM CINEMA

El rey de los fósforos

LA MUJER X

TALIA

MARÍA

Leyenda Húngara

El águila y el halcón

DIME QUIEN ERES TU
por William Hayd

El senyor Esteve convidat

—Diguin el que vulguin, no hi ha res millor que la crema dels convents.